

Громадська думка про правотворення

**/Бюлетень оперативних матеріалів на базі аналізу
правової електронної інформації/**

2012 № 5 (23)

Шановні колеги!

Запрошуємо вас до співдружності в розробці нового періодичного видання, що має на меті оперативно відображати актуальні питання законотворення. Ваші відгуки і пропозиції просимо надсилати за електронною адресою: gdp@yandex.ua.

Громадська думка про правотворення

Бюлетень оперативних матеріалів на базі аналізу
правової електронної інформації
№ 5 (23) 2012

Засновники

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського
Національна юридична бібліотека

Головний редактор

О. Онищенко, академік НАН України

Редакційна колегія

В. Горovий (заступник головного редактора),
Н. Іванова (відповідальна за випуск), Ю. Половинчак, Т. Дубас

Заснований у 2011 році
Видається двічі на місяць

Адреса редакції:
НБУВ, просп. 40-річчя Жовтня, 3, Київ, 03039, Україна
gdpp@yandex.ua

Передрук – тільки з дозволу редакції

© Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського, 2012

ЗМІСТ

АКТУАЛЬНА ПОДІЯ.....	3
Верховна Рада прийняла Митний кодекс	3
АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС	4
Л. Присяжна Что принесет реформа системы идентификационных документов?	4
А. Блажкевич Робіть свій вибір за законом.....	10
Н. Половинчак Закон про відпрацьоване ядерне паливо: економічна доцільність проти екологічних ризиків	23
С. Ємельянов Суд присяжних за новим КПКУ	26
О. Кривецький Захисники Вітчизни потребують захисту Вітчизни	32
ВЛАДА ДЛЯ ГРОМАДЯН:	
Актуальні питання пенсійної реформи	35
ЩОДЕННИК БЛОГЕРА	41

АКТУАЛЬНА ПОДІЯ

Верховна Рада прийняла Митний кодекс

13 березня Верховна Рада прийняла в цілому проект Митного кодексу України.

Як відомо, у листопаді 2011 р. ВР прийняла Закон «Про внесення змін до Митного кодексу України та інших законодавчих актів України», на який було накладено вето Президента.

Зараз же документ було прийнято після повторного розгляду та доопрацювання в комітететах ВР з питань фінансів, банківської діяльності, податкової та митної політики. Також у документі враховано 90 % пропозицій Президента.

Серед поправок, внесених до документа, встановлення норми ввезення товарів на територію України без оподаткування на суму 1 тис. євро для пунктів авіасполучення й 500 євро для сухопутних та морських пунктів пропуску; передача Міністерству фінансів від Держмитслужби повноважень щодо видання наказів нормативного характеру (затвердження порядків, положень, правил, переліків, форм документів тощо); збільшення загального строку тимчасового ввезення громадянами-нерезидентами транспортних засобів особистого користування від 183 днів до одного року. Також з Кодексу виключені положення, які надають митним органам право самостійно виконувати рішення судів про конфіскацію товарів, попередньо вилучених цими органами, та право на проведення судових експертиз.

У разі підписання документа, він набере чинності з першого числа другого місяця після того, як він був опублікований, що припадає на 1 травня 2012 р.

Експертна думка:

Старший менеджер з питань податків і митного регулювання міжнародної аудиторської компанії Pricewaterhouse в Україні І. Даньков вважає, що ряд безпрецедентних норм нового Митного кодексу сприятимуть поліпшенню інвестиційного клімату в Україні. За його словами, «прийнятий парламентом новий Митний кодекс ґрунтується на принципах Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур, Конвенції про тимчасове ввезення та модернізованому Митному кодексі ЄС».

Юрист ЮК «Правовий альянс» Я. Карцева заявила про те, що новий Митний кодекс, безумовно, є прогресивним і необхідним для

України, оскільки значно спрощує процедури митного оформлення товарів і надає декларантам більше прав у відносинах із митними органами. «Однак для реалізації запроваджених новацій потрібно прийняти низку нормативних актів, а також забезпечити як технічну, так і кадрову готовність митних органів».

У Федерації роботодавців України (ФРУ) вважають, що схвалення Митного кодексу України в нинішній редакції може привести до порушення конституційних гарантій права власності та ускладнення митних процедур. У ФРУ зазначають, що проект передбачає необхідність письмового звернення декларанта до митного органу з проханням випустити декларовані товари у вільний обіг під надання гарантій в разі незгоди з митною вартістю, визначеною митним органом. Тоді як процедура надання гарантій повинна автоматично приводити до звільнення товарів. «Пропонована норма є абсурдною і такою, що містить підґрунтя для корупції», – відзначають у ФРУ. Свої зауваження щодо ризиків ухвалення нового Митного кодексу федерація направила в адміністрацію президента України.

Голова Комітету з питань фінансів, банківської діяльності, податкової та митної політики В. Хомутич вважає, що «зважаючи на те, що новий Митний кодекс є максимально наближеним до європейських та світових стандартів, як найскоріше його введення у дію відповідає інтересам як бізнесу, так і держави в цілому».

АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС

А. Присяжна, наук. співроб.

Что принесет реформа системы идентификационных документов?

В Украине очередная реформа – реформа системы идентификационных документов.

Сейчас отдельные вопросы документов, удостоверяющих личность и подтверждающих гражданство Украины, регулируются такими законами и подзаконными нормативно-правовыми актами, как Закон «О порядке выезда из Украины и въезда в Украину граждан Украины», Положение о паспорте гражданина Украины, Правила

оформления и выдачи службой гражданства, иммиграции и регистрации физических лиц свидетельства о принадлежности к гражданству Украины, Положение о паспорте гражданина Украины для выезда за границу, Правила оформления и выдачи временного удостоверения гражданина Украины, Положение о проездном документе ребенка, Положение о дипломатическом паспорте Украины, Положение о служебном паспорте Украины и т. п.

Как известно, в начале октября 2011 г. в рамках выполнения Указа Президента Украины от 24 апреля 2011 г. № 494 «О Национальном плане по выполнению Плана действий по либерализации Европейским Союзом визового режима для Украины» парламентом был принят Закон № 8507 «О документах, удостоверяющих личность, ее специальный статус и подтверждающих гражданство Украины». Однако к концу месяца Президент В. Янукович ветировал его, а в январе 2012 г. парламент поддержал вето, отказавшись от рассмотрения законопроекта. Этот факт создал проблемы в переговорах с Евросоюзом об отмене визового режима. Ведь принятие Закона «О документах, удостоверяющих личность, ее специальный статус и подтверждающих гражданство Украины» является первым требованием Плана действий визовой либерализации (ПДВЛ), предоставленного Украине Евросоюзом.

10 февраля 2012 г. в парламенте зарегистрирован новый законопроект № 10 036 «О документах, удостоверяющих личность, ее специальный статус и подтверждающих гражданство Украины» (доработанный законопроект № 8507), который предусматривает переход Украины на использование документов с биометрическими данными. Авторами проекта являются народные депутаты В. Коновалюк, И. Бережная (Партия регионов) и В. Мойсык («Наша Украина – Народная самооборона»).

Основным новшеством правительственного проекта закона является замена привычных внутренних и заграничных паспортов на новые документы. Документом, удостоверяющим личность во время пересечения государственной границы и пребывания за рубежом, будет паспорт гражданина Украины (вместо существующего сегодня загранпаспорта). Паспорт, кроме целого ряда привычной информации (названия государства, реквизитов документа, фамилии и имени лица, пола, гражданства, даты и места рождения), также обязательно будет иметь оцифрованное изображение и подпись (к чему уже привыкли лица, имеющие загранпаспорта нового образца), а также

содержать дополнительную биометрическую информацию – отпечатки указательных пальцев рук (с 12-летнего возраста).

При этом паспорт гражданина Украины будет выдаваться на определенный срок: лицам, не достигшим шестнадцатилетнего возраста, сроком на пять лет; лицам, достигшим шестнадцатилетнего возраста – на 10 лет.

Главной составляющей законопроекта № 10036 является то, что бланки документов, как предмет строгой отчетности, изготавливаются в соответствии с требованиями Международной организации гражданской авиации (ICAO) и должны иметь степень защиты, что делает, по замыслу авторов, невозможным их подделку. Предполагается, что бланки документов с электронными носителями информации для внесения биометрической и другой информации о лице должны быть выполнены многокомпонентной защитной печатью, содержащей символ электронного документа, информацию о предприятии, на котором был изготовлен бланк документа, изображение малого государственного герба Украины. Правда о том, сколько уйдет времени и средств на создание такой базы, в проекте ничего не сказано. Однако учитывая предполагаемое количество информации, можно предположить, что на это потребуется не один год.

20 февраля 2012 г. КМУ внес на рассмотрение парламента альтернативный законопроект № 10036-1 «О документах Украины, удостоверяющих личность, подтверждающих гражданство Украины, дающих право на выезд из Украины и въезд в Украину». Законопроект № 10036-1 предусматривает восемь документов, удостоверяющих личность и подтверждающих гражданство: паспорт гражданина Украины; удостоверение гражданина Украины; дипломатический паспорт; служебный паспорт; удостоверение личности моряка; удостоверение члена экипажа; удостоверение личности на возвращение в Украину; временное удостоверение гражданина Украины. Право на выезд и въезд в Украину будут давать следующие документы: паспорт гражданина Украины; дипломатический паспорт Украины; служебный паспорт; удостоверение личности моряка; удостоверение члена экипажа; проездной документ беженца; проездной документ лица, которому предоставлена дополнительная защита; удостоверение лица без гражданства для выезда за границу; удостоверение личности на возвращение в Украину.

Согласно проекту № 10036-1, нынешний внутренний паспорт будет называться удостоверением. Но все привычные данные пас-

---

порта (регистрация, сведения о браке и детях) в документе будут сохранены. В отличие от проекта № 10036, этот документ предполагает, что в удостоверение гражданина вместо оцифрованного изображения будет вклеиваться обычная фотография, подпись также не подлежит оцифровке.

Этот документ еще до своего официального опубликования подвергся критике со стороны народных депутатов. Во-первых, критику вызвало отсутствие в законопроекте Минюста норм, обеспечивающих защиту и конфиденциальность внесенной в документы биометрической информации, а именно: машиносчитывающей зоны и бесконтактного электронного носителя, фотография будет вклеиваться, подпись также не будет оцифровываться.

Однако здесь можно не согласиться. Уже доказано, что информация с документа, оснащенного радиочипом RFID, является абсолютно открытой для хакеров. Так, на хакерской конференции Shmooson, которая прошла в Вашингтоне, известный специалист по безопасности К. Пейджет из компании Recursion Ventures провела демонстрацию дистанционного считывания конфиденциальной информации с банковской карты, оснащенной радиочипом RFID. Для считывания информации с карт использовалось недорогое оборудование совокупной стоимостью в пару сотен долларов, отмечает Anti-malware.ru.

Во-вторых, в средствах массовой информации было немало публикаций материалов журналистских расследований, где говорится об лоббистском характере предыдущего законопроекта № 8507. Министр юстиции А. Лавринович прямо обвинялся в лоббировании коммерческих интересов своей семьи и приближенных к ней лиц, под контролем которых оказалась система изготовления и выдачи паспортов и других документов, удостоверяющих личность. В частности, печатать паспорта предполагалось при помощи зарубежных партнеров министра юстиции – немецкой компанией Muhlbauer. Таким образом, вся база данных на всех граждан Украины могла оказаться доступной не только украинским властям, но и иностранным службам. Именно главу Минюста многие депутаты считают виновником фактического срыва безвизовых договоренностей с ЕС. «По моей информации, на сегодняшний день Украина более чем на 80 % выполнила первую фазу плана либерализации визового режима, однако дальнейшее продвижение к результату стоит под большим знаком вопроса. В первую очередь, из-за торможения Министерством юстиции вопроса о

введении биометрических паспортов, что является главным условием безвизового режима с ЕС», – заявила народный депутат И. Бережная.

Касательно компании, изготавливающей документы, И. Бережная отметила, что это однозначно будет частная компания, поскольку мощности государственных предприятий потребуют для создания системы выпуска биометрических паспортов дополнительных капиталовложений, варьирующихся от 250 млн долл. до 800 млн долл. Пока в законопроекте КМУ № 10036-1 не определено, кто будет печатать паспорта.

Следует отметить, что оба законопроекта получили одинаковую оценку Главного научно-экспертного управления: «по результатам рассмотрения в первом чтении проект целесообразно вернуть на доработку субъекту права законодательной инициативы», отмечено в обобщающих выводах управления.

Тем не менее, несомненным положительным моментом законопроектов является постепенный переход к новым документам. Так, в Переходных положениях содержится прямое указание, что документы предыдущего образца фактически продолжают действовать до окончания их срока и не требуют обязательной замены.

Однако проект закона гарантированно сулит населению дополнительные траты и, похоже, некоторые неудобства. А вот «удобного» единого паспорта украинцы не дождутся.

Если парламент одобрит проект закона «О документах, удостоверяющих личность, ее специальный статус и подтверждающих гражданство Украины», новые документы могут войти в обиход уже к осенним выборам. С этого периода в Украине некоторое время будут использоваться сразу четыре разных удостоверяющих личность и подтверждающих гражданство документа – два действующих паспорта, паспорт нового образца и новое удостоверение. Нормы законопроекта предполагают, что довольно значительный период времени эти четыре вида документов будут одновременно находиться в обороте.

По мнению экспертов, это повлечет за собой немало неудобств и средств для всех без исключения граждан Украины, а также лиц без гражданства, транзитных беженцев, желающих въехать на территорию Украины.

В частности, нынешний заграничный паспорт будет постепенно уступать место паспорту гражданина Украины нового образца. Его можно будет оформить любому гражданину с любого возраста либо обменять на действующий заграничный паспорт сразу же после принятия

закона и всех необходимых подзаконных актов (на их принятие дается два месяца). Однако после окончания действия имеющегося на руках загранпаспорта либо при изменении информации (например, смены фамилии) оформление документа нового образца будет осуществляться в обязательном порядке. На платной основе.

В то же время замена паспортов на удостоверения для многих в стране может начаться уже с момента необходимости смены «возрастной» фотографии. Участники столичного рынка «оформления» документов подсчитали, что подобные операции для желающих обойтись без бюрократической волокиты могут вылиться в среднюю цену подготовки загранпаспорта, которая существенно отличается от официальных расценок государства. Сегодня оформление этого документа в Киеве по такой схеме стоит от 100 до 300 долл. в зависимости от срочности.

Остальных людей опять будут ждать многочасовые очереди в ОВИРах и РОВД. По мнению аналитиков, власть придумает десятки способов заставить граждан Украины в авральном порядке менять еще пригодные внутренние и заграничные паспорта на новые документы. Например, не выдавать в ЖЭКах справки о составе семьи по «старым» паспортам, или же не регистрировать недвижимое и движимое имущество.

Пока неясным остается тот факт, как будут реагировать банки и другие учреждения и организация на удостоверение гражданина Украины, выданное бессрочно. Возраст, как известно, сильно меняет внешность.

Кроме того, в связи с тем, что удостоверять личность и подтверждать гражданство будут уже не два, а четыре документа, банкам придется изменить свои внутренние правила. Все это наверняка потребует времени и повлечет неизбежные неудобства клиентов банков в «переходный» период.

Другие проблемы, такие как протест православной общественности против введения биометрических характеристик в документах или обустройство границы и гарантии того, что не вырастет число потенциальных мигрантов в случае введения безвизового режима, требуют отдельного рассмотрения.

На сегодняшний день неясно, поддержит ли парламент будущую инициативу правительства или же остановится на проекте № 10036. Эксперты опасаются, что борьба между Минюстом и депутатами Верховной Рады приведет к срыву принятия и осложнит переговоры с

Евросоюзом о вивозовій лібералізації. Вже саме введення біометричних заграничних паспортів є одним з умов для отримання безвизового режиму України з країнами Європейського Союзу. Так, за думкою наукового директора Інституту євро-атлантичного співробітництва А. Сушко, «якщо Рада знову прийме закон, який уряд не буде ідентифікувати з собою, може з'явитися нове вето, і тоді все піде по третьому колу».

Подолюючи, слід зауважити, що Україна потребує реформи системи ідентифікаційних документів, їх приведення до відповідності з європейськими стандартами. Як відомо, прийняття Закону «Про документи...» є першим вимогою Плану дій вивозової лібералізації (ПДВЛ), наданого Україні Євросоюзом.

В свою чергу, виконання Україною Плану дій по лібералізації вивозового режиму дасть Єврокомісії підстави внести офіційне пропозицію Європарламенту і Раді ЄС про скасування віз на короткочасне перебування українських громадян в країнах Шенгенської зони.

А. Блажкевич, канд. іст. наук, наук. співроб.

Робіть свій вибір за законом

Неухильне наближення парламентських виборів 2012 р. не дає спокою парламентарям. Незважаючи на те що Закон «Про вибори народних депутатів України» було проголосовано Верховною Радою ще 17 листопада 2011 р., основою ухваленого Закону став законопроект, розроблений робочою групою на чолі з міністром юстиції О. Лавриновичем і розглянутий Венеціанською комісією.

Згідно з ухваленим Законом, виборча система змінюється з пропорційної на змішану: 225 депутатів повинні бути обрані в загальнодержавному багатомандатному окрузі за виборчими списками від політичних партій, а решта 225 – за мажоритарною системою в одномандатних округах. Участь у виборах братимуть тільки політичні партії; участь блоків, які складаються з партій, не передбачено. Офіційна виборча кампанія розпочнеться за 90 днів до дня голосування. Законом також вводиться заборона на участь у виборах блоків політичних партій та підвищується прохідний бар'єр – з 3 до 5 %.

За новим Законом «Про вибори народних депутатів України» вибори проводитимуться за системою 50 на 50 – тобто половина майбутнього депутатського корпусу Верховної Ради України формуються за партійними списками, половина – мажоритарними кандидатами. Вибори за партійними списками допомагають суспільству політично структуруватися, визначатися за політико-партійними принципами.

Депутат за партійними списками не буде мати свого виборчого округу, тому в нього не буде відповідальності перед виборцями певного регіону, і у результаті виборці залишатимуться без депутатської допомоги.

У прийнятому документі також прописано, що чергові вибори у Верховну Раду відбуваються в останню неділю жовтня п'ятого року повноважень парламенту. Таким чином, парламентські вибори відбудуться в Україні наприкінці жовтня 2012 р.

Президент України В. Янукович 8 грудня 2011 р. підписав прийнятий Верховною Радою Закон «Про вибори народних депутатів України», який набрав чинності 15 грудня 2011 р., після опублікування в газеті «Урядовий кур'єр».

Раніше глава держави наголошував, що за потреби відправить цей Закон на доопрацювання парламенту. «Якщо там (у законі) будуть якісь порушення Конституції, – вони повинні бути вилучені. І в такому випадку я пропонуватиму, щоб Верховна Рада їх переголосувала», – зазначив Президент. В. Янукович констатував, що наразі відсутня інформація про такі порушення в прийнятому Верховною Радою Законі.

«Я хочу, щоб у 2012 р. ми мали реальний живий закон (про вибори), який отримав таку широку підтримку в парламенті. Я хочу, щоб у нас почалася нормальна підготовка до виборів, і щоб вибори були демократичними, прозорими й чесними», – наголосив Президент України.

Президент зазначив, проект закону про вибори був свого часу ним ініційований, розроблявся робочою групою за участі міжнародних експертів, представників української коаліції і опозиції.

За його словами, законопроект був виконаний на достатньо високому рівні, що фактично підтвердили висновки Венеціанської комісії.

«Мені було приємно, що депутати Верховної Ради зупинилися на цьому законопроекті і додали до нього свої пропозиції. По деяких питаннях, які запропонувала опозиція до законопроекту, були розходження з Венеціанською комісією», – заявив В. Янукович.

Головне, за його словами, що у ВР був досягнутий компроміс щодо законопроекту.

«Я отримав багато листів від партій, які не брали участі у створенні цього закону. Вони погоджуються з ухваленим законопроектом, крім відсоткового бар'єра. Маленькі партії пропонували 1–2 %», – повідомив В. Янукович.

Водночас, на думку Президента, п'ятивідсотковий бар'єр для проходження партії до парламенту дає найбільш оптимальний ефект роботи парламенту, стимулює будівництво політичної системи.

Як зазначив міністр юстиції О. Лавринович, «Закон створив можливість для контролю, негайного усунення відхилень, які можуть бути виявлені у ході виборів». Разом з тим не виключив можливість подальшого вдосконалення виборчого Закону вже після проведення парламентських виборів.

До проведення восени 2012 р. виборів до Верховної Ради уряд не буде пропонувати жодних змін до Закону «Про вибори народних депутатів України». Про це заявив О. Лавринович під час зустрічі з Надзвичайним та Повноважним Послом Федеративної Республіки Німеччина в Україні Гансом-Юнгером Гаймзьотом, яка відбулася в українському Мін'юсті 2 березня.

О. Лавринович наголосив, що виборче законодавство було ухвалене широким консенсусом політичних сил. Ця обставина, за його словами, надзвичайно цінується всіма сторонами процесу, а тому ніхто не порушуватиме цієї рівноваги напередодні виборів.

Разом з тим О. Лавринович припустив, що одна норма щодо одночасного балотування кандидата в одномандатному та багатомандатному окрузі може бути вилучена з закону за рішенням Конституційного Суду України, який зараз розглядає відповідне подання.

Проте, за словами міністра, неконституційність цієї норми усвідомлювалася ще в процесі ухвалення Закону, оскільки Конституційний Суд раніше вже розглядав аналогічну норму виборчого законодавства та виніс рішення щодо її неконституційності.

Міністр юстиції висловив переконання, що норми нового виборчого Закону однозначно кращі та прогресивніші за виборче законодавство, яке діяло в країні до його ухвалення.

Новий Закон «Про вибори народних депутатів України» усунув шляхи для фальсифікацій. Про це в рамках інтернет-конференції на порталі ЛІГА.net заявив С. Крижанівський, політолог, голова всеукраїнського громадського об'єднання «За народ України», заслужений юрист України, президент консалтингової компанії ADK international.

Владу й опозицію чекає велика сенсація на виборах 2012 р., переконаний С. Крижанівський. Партії регіонів доведеться домовлятися з новими політиками в наступному скликанні парламенту. «На виборах 2012 р. буде велика сенсація як для влади, так і для опозиції. Я маю на увазі результати на виборах. Буде фактично переформатована Верховна Рада – 50 % народних депутатів будуть нові, це політики, які представляють парламент», – підкреслив С. Крижанівський.

За його словами, пропорційно-мажоритарна система дасть можливість політичним партіям, які сьогодні не представлені в парламенті мати своїх представників у Верховній Раді. «Тим самим будуть створені фракції великих партій і фракції, до яких увійдуть представники більше 15 партій, які раніше не були представлені в парламенті. Це змінить формат роботи Верховної Ради», – зазначив політолог. «Я хочу констатувати, що більшість у Раді 2012 р. буде створено спільно з Партією регіонів. Опозиція на майбутніх виборах не зможе створити більшість – вона розрізнена. Більшість опозиційних партій не має своєї ідеології, а проводять свою діяльність на основі популістських гасел. Партії влади доведеться домовлятися з новими політиками, рахуватися з їхньою думкою у зв'язку з тим, що на політичну арену вийдуть політичні партії з ідеологічної складової», – прогнозує С. Крижанівський.

На думку С. Крижанівського, вибори в Україні в 2012 р. пройдуть демократично. «Вони будуть відповідати міжнародним стандартам, і 2012 р. стане переломним роком з формування вищого законодавчого органу», – підкреслив він.

«Відходить у минуле фальсифікація виборів, несправедливе застосування адмінресурсу і багато інших порушень виборчих прав наших громадян у ході підготовки та проведення виборів», – зазначив політолог.

Вибори 2012 р. не принесуть жодних кардинальних змін у Верховну Раду: більшість крісел візьмуть Партія регіонів, Батьківщина і «Фронт змін», заявив С. Крижанівський.

Зокрема, відповідаючи на запитання, чи відбудеться зміна влади у 2012 або хоча б 2015 р., С. Крижанівський сказав: «У 2012 р., після виборів, нічого не зміниться. Партія регіонів матиме більшість у парламенті».

«Друге місце займе за кількістю депутатів партія “Батьківщина”. Третє місце буде у “Фронту змін” Яценюка», – сказав політолог.

«Партія “Фронт змін”, за моїми даними, отримає від 8 до 10 % місць у парламенті. “Фронт змін” і А. Яценюк мають успіх зараз у

виборців. Сподіваюся, їх позиція буде яскравою і їхні програми викличуть повагу у виборців. До Арсенія Петровича особисто я ставлюся з повагою. Він один із претендентів на президентський пост у майбутньому», – додав він.

Крім того, прогнозує С. Крижанівський, прохідний бар'єр у парламент навіть у разі його підвищення до 5 % подолає Комуністична партія: «Але це буде її лебедина пісня. На щастя, ще є старші покоління, і їх голос на цих виборах буде враховано». Щодо президентських виборів 2015 р., то, на його думку, главою держави залишиться В. Янукович. «На мою думку, на другий термін оберуть В. Януковича. Позитивний результат реформ ми відчуємо до кінця каденції...»

С. Крижанівський наголосив під час прес-конференції в «Обозревателе», що 90 % народних депутатів України не мають юридичної освіти: «Тільки 10 % народних депутатів мають юридичну освіту – усі інші не мають ніякого прямого відношення до юриспруденції та права», – розповів адвокат. «Тому ми й маємо такі закони, які Верховна Рада наприймала за 20 років», – додав він.

За словами С. Крижанівського, цей факт є головною причиною того, що «все законодавство України є суперечливим».

Адвокат переконаний, що нинішній склад Верховної Ради – «осточний склад, який підсумовує всю ту плутанину, яка була за ці двадцять років».

На його думку, завдяки поверненню до змішаної системи виборів, якісний склад парламентаріїв може бути поліпшений, як мінімум, на 50 %. Адвокат переконаний, що на сьогодні українське суспільство «розчарувалося у великих партійних організаціях», які «обіцяють, але не виконують». З цієї причини на найближчих парламентських виборах виборці будуть віддавати перевагу новим політичним силам, переконаний С. Крижанівський.

Зокрема, він вважає, що новий парламент може збагатитися новою фракцією. «Я впевнений, що понад двадцять наших кандидатів пройдуть у парламент, а це значить, що ми створимо нашу фракцію – фракцію народних обранців, яка буде захищати інтереси робітників і селян».

«Парламенту нового складу треба буде дуже серйозно працювати, щоб піти від радянської моделі і прийти до моделі на європейських принципах, які на перший план виводять людину, а не державу», – зазначив С. Крижанівський.

Перед прийняттям закону про вибори народних депутатів України свої варіанти законопроектів запропонували одразу декілька політич-

них партій. У Верховній Раді України відбулися обговорення деяких з них. Опозиція у свою чергу застерігає про можливі фальсифікації на майбутніх виборах народних депутатів України.

Партія регіонів запропонувала свій проект лідера фракції О. Єфремова, законопроект який опозиція оцінила як недосконалий – оскільки там було закладено чимало шпарин для фальсифікації виборів. Опозиція запропонувала створити спеціальну комісію на чолі з Р. Князевичем для вироблення компромісного тексту законопроекту. Влада погодилася на створення комісії на чолі з представником від партії «Наша Україна».

Комісія підготувала компромісний варіант законопроекту. В її роботі взяли участь представники усіх фракцій, зокрема опозиційних. Віце-спікер і провідний «бютівець» М. Томенко зазначив, що законопроект не готовий до прийняття, і Верховна Рада також не готова його прийняти. Однак законопроект був прийнятий без обговорення, зокрема фракцією «БЮТ – Батьківщина».

У вибори за мажоритарною системою кандидат стає депутатом у виборчому окрузі, працює в ньому, допомагає виборцям, щоб його вибрали на наступних виборах.

Отже, вибори повинні проходити за партійними списками, проте не закритими, як сьогодні, а відкритими. Кожна партія у свою чергу пропонує у виборчому окрузі двох кандидатів, можливо більше. Вибирають виборці одного з кандидатів, але тільки за партійним списком.

У новому законі про вибори народних депутатів України пропонується відмінити у виборчому бюлетені графу «Проти всіх». Згідно з законом, тепер кожен виборець має визначитися, за кого він збирається проголосувати.

Цікавою є думка громадськості щодо відсутності графи «Проти всіх», у бюлетенях зразка 2012 р. Близько 80 % опитаних вважають, що цю графу потрібно залишити, оскільки це дає змогу виборцям висловити свою окрему позицію. Однак, О. Черненко вважає цей крок неефективним, оскільки на результати виборів це не вплине, але, зважаючи на високий рівень протестних настроїв серед виборців, істотно вплине на їхню явку.

За новим положенням закон надає переваги великим партіям, які мають більшість голосів у парламентах, зокрема, Партія регіонів, «Батьківщина». Таким чином, склад майбутньої Верховної Ради України може бути двопартійним (Партія регіонів і «Батьківщина»), а також трьохпартійним, зокрема, «Фронт змін» А. Яценюка. Якщо

подолають 5 % бар'єр інші партії («Свобода», Комуністична партія України та ін.), то також матимуть право брати участь у голосуванні в парламенті.

Багато політиків одразу засудили новий закон про вибори народних депутатів України. О. Тягнибок назвав його прийняття змовою, Ю. Луценко зазначив, що опозиція самовдоволена, дбає про рейтинги, теплі місця та спонсорів. Різко розкритикували закон А. Гриценко, В. Кириленко, та багато інших політиків. А. Яценюк заявив, що вважає прийняття цього закону не змовою опозиції з владою, а перемогою опозиції. Депутати від Партії регіонів, зокрема, зазначили, що вважають прийняття даного варіанта закону перемогою.

Представники громадського консорціуму виборчих ініціатив провели підсумкове громадське обговорення нового законодавства, що регулює вибори до Верховної ради. Захід відбувся у місті Сквирі Київської області. У дискусії взяли участь представники Комітету виборців України (КВУ), народні депутати та представники місцевої влади, колишні члени виборчих комісій та експерти.

Голова КВУ О. Черненко презентував результати експертного опитування щодо виборчого законодавства. «Дуже часто закон про вибори політики пишуть самі для себе, але цей закон торкається всіх громадян – в Україні 37 млн виборців», – зазначив він. «Ніхто не приховує того, навіть спікер В. Литвин про це сказав, що цей закон одноразовий, він приймається під одні конкретні вибори».

За результатами опитування, більшість експертів (38 %) схилиються до думки, що найкращою виборчою системою для України була би пропорційна система з відкритими списками. Змішану систему 50 на 50, яку пропонує прийнятий законопроект, підтримують 21 % опитаних. Питання залишаються щодо організації виборчої кампанії. Зокрема, експерти вважають, що скорочення термінів проведення кампанії зі 120 днів до 90 – не позитивний крок, оскільки чим довше триває кампанія, тим краще вона організована.

Народний депутат А. Шевченко, який на відміну від однопартійців не голосував за новий законопроект, вважає, що в документі міститься ряд небезпечних моментів. «Я не голосував за цей закон, бо він був розроблений з ціллю посилити представництво Президента в парламенті», – пояснює свою позицію А. Шевченко. «Всі ці експертні напрацювання не були взяті до уваги – проігноровано ідею кодексу, відкритих списків, але, я думаю, ми до цього повернемося».

А. Шевченко наголосив, що потрібно звернути увагу на такі моменти при підготовці та проведенні виборчої кампанії 2012 р.: нарізка округів, якість кандидатів та представництво в комісіях. «Це одноразовий закон, але потрібно робити все, щоб ми не отримали одноразових депутатів», – зазначив А. Шевченко. «Потрібно щоб люди дійсно представляли свій край у майбутньому а не влили гроші і пішли».

Політолог О. Кошель також вважає, що нове законодавство, що регулює парламентські вибори, є не найкращим і зроблене на один раз. «Ми ще повернемося до дискусії про виборче законодавство», – зазначає О. Кошель – «І рано чи пізно повернемося до питання кодифікації, оскільки потрібно звести й уніфікувати норми всіх виборів і виписати чіткі правила раз і назавжди».

Зміну виборчої моделі О. Кошель прокоментував так: «Цей закон прописаний в інтересах великих партій. Ми за 20 років здійснили перехід від мажоритарної до пропорційної системи, а зараз зробили крок назад, повернулися до змішаної. Ми маємо зробити пропорційну з відкритими списками».

Д. Філіпчук, депутат Сквирської районної ради, зазначає, що теперішній закон кращий за попередній, однак до нього є багато зауважень. «Є аспекти, які можуть мати негативний вплив, як, наприклад, одночасне балотування кандидатів по мажоритарних округах і по списках», – наголосує Д. Філіпчук. «Ця норма у свій час була скасована Конституційним Судом як неконституційна, але зараз її повернули». Адмінресурс, який активно використовували на минулих місцевих виборах, Д. Філіпчук загрозою не вважає: «Партія влади втрачає підтримку навіть у східних областях, а адмінресурс забезпечують люди, тож тут навряд чи у Партії регіонів буде активна підтримка».

Також, на думку Д. Філіпчука, існує небезпека того, що частина депутатів-мажоритарників посилить провладну партію вже в парламенті. «За кілька місяців до виборів з найбільш рейтинговими кандидатами будуть проводити “розмови”, їм скажуть – ми не будемо тобі палиці в колеса встромляти, але ти будеш лояльним», – зазначає Д. Філіпчук. «Серед мажоритарників буде небагато таких сильних духом, які відмовляться співпрацювати. Таким чином, фактично до початку виборів вже буде сформована провладна група підтримки з мажоритарників».

На думку експертів, Президент отримав майже необмежену владу. За час від останніх виборів до ВР Україна за рейтингом демократії, який щорічно оприлюднює «Економіст», змістилася з 53 місця

(«неповна демократія») на 79 («гібридний режим»), а в рейтингу «Індекс свободи слова», який оприлюднює міжнародна організація «Репортери без кордонів», Україна тільки за 2010 р. опустила на 42 позиції й посіла 131 місце – між Іраком та Ізраїльськими територіями. Світові лідери висловили занепокоєння поновленням авторитаризму в Україні, зокрема в тому, що необмежена влада Президента може вплинути на демократичність виборів до ВР в 2012 р.

З ініціативи провладної фракції Партії регіонів було змінено виборче законодавство за рік до виборів. Зокрема, у новому законі заборонено брати участь у виборах політичним блокам, що, на думку експертів, зроблено для того, щоб не дати об'єднатися розрізненій опозиції («Батьківщина», «Фронт Змін», «НУ – НС», «Свобода», «Громадська позиція», «УДАР»).

Підвищення прохідного бар'єра з 3 до 5 %, на думку експертів, зроблено для недопущення в парламент багатьох розрізнених опозиційних партій.

Парламентська асамблея Ради Європи (ПАРЄ) може рекомендувати Україні знизити виборчий поріг на виборах до Верховної Ради (ВР) і дозволити брати участь у виборах блокам партій. Про це йдеться в проекті резолюції ПАРЄ.

«ПАРЄ стурбована тим, що підвищення порога на пропорційних виборах до 5 % у поєднанні з заборонаю партіям формувати виборчі блоки для участі у виборах може негативно позначитися на можливості нових або невеликих партій пройти до парламенту. Асамблея стурбована тим, що ці положення можуть знизити плюралізм і збільшити поляризацію в новому парламенті. ПАРЄ рекомендує знизити пороги й зняти заборону на виборчі блоки напередодні наступних парламентських виборів», – йдеться в документі.

У проекті резолюції також відзначається постійне включення в закон про вибори положення, що обмежує право балотуватися засудженим, незалежно від тяжкості вчиненого злочину. Згідно з документом, ПАРЄ може звернутися з проханням негайно прийняти конституційні поправки, які б дозволили видалити подібні положення з виборчого законодавства.

Ці рекомендації збігаються з зауваженнями Венеціанської комісії, а також української опозиції, які були ігноровані владою при прийнятті Закону «Про вибори народних депутатів України» восени 2011 р.

У документі також міститься заклик до влади України повністю виконати рекомендації групи держав проти корупції щодо фінансування політичних партій.

Радник Президента України О. Лукаш виключила можливість змін у виборчий закон. Новий закон майже подібний до закону, за яким проводились вибори до ВР у 2002 р., який, на думку політологів та експертів дасть змогу Партії регіонів повторити результат колись провладного блоку «ЗАЄДУ» («За єдину Україну») на парламентських виборах 2002 р., який, у свою чергу, маючи до виборів рейтинг 6 %, отримавши на виборах 11 %, сформував більшість у Верховній Раді в даний період.

Як зазначає В. Фесенко, експерт-політолог, керівник Центру прикладних політичних досліджень «Пента»: «У прийнятому законі компроміс досягнутий не щодо виборчої системи. Власне, тут компромісу бути не могло, оскільки принципово розрізнялися позиції політичних сил, причому не тільки в парламентській більшості та опозиції. Мені здається, навіть у лобістів були суперечності з цього питання».

Проте якщо ми все-таки говоримо про компроміс, то формула його така: парламентська більшість отримала виборчу систему, яка вигідна їй, а 5-відсотковий виборчий бар'єр став компромісом для найбільшої партії цієї більшості – для Партії регіонів і двох найбільших опозиційних політичних сил – БЮТ і «Фронт змін».

Для опозиції – безперечний вигреш у частині процедурних норм (причому тут уже була поступка з боку правлячої партії), які значно знижують імовірність фальсифікацій і маніпулювання виборчим процесом, оскільки у нормах, прийнятих за її наполяганням, посилюються її можливості та гарантія у формуванні виборчих комісій, захисту бюлетенів. Зрозуміло, що абсолютних гарантій немає, але ступінь захищеності, тим не менше, присутня».

В. Цибулько, експерт-політолог зокрема наголошує: «Компроміс, про який стільки говорили більшовики, був знайдений, причому настільки раптово, що деякі експерти просто розгубилися. Виборчий закон парламентарії підтримали фактично одностайно, що наштовхує на думку, що це було кастингом на заміщення вакансій у наблизеній опозиції наступного скликання парламенту».

Голосування за нові виборчі правила можна було б ще відтіснити, домагатися прийняття більш універсальних умов не так для кандидатів, як для виборця. Хоча, чому тут дивуватися: напрацьований багатющий досвід «небачення» виборця, його інтересів. Прийнятий закон просто фіксує виборчий статус-кво. Іншими словами, парламентарі підписали своєрідний «пакт про ненапад». Це зроблено напередодні саміту Україна – ЄС.

Але вибори будуть конкурентними за будь-яких обставин. Особливістю прийнятого закону є те, що можна одночасно висуватися у списку партії і по округу. Крім букви закону, для виборів дуже важлива політична культура і традиція. У нас навіть найбільш деталізований закон про вибори на низовому рівні починає сипатися.

Формування однопалатного парламенту за двома різними принципами фактично є початком перетворення цього спеціального інституту з однопалатного на двопалатний. Фактично мажоритарники перетворюються на якусь Палату громад, і вся їхня діяльність у майбутньому буде пов'язана більше з виборчим округом, ніж з роботою у парламентському комітеті. У свою чергу депутати-списочники перетворюються на постійних комітетчиків і механічних кнопкодавів, констатує В. Фесенко.

Політичний експерт Р. Бортнік наголосив на консервації влади в результаті виборів: «При чому ця консервація може бути й зі знаком плюс. Адже за 20 років незалежності в українській владі побували практично всі політики і політичні сили всього спектра – якість влади від цього не сильно змінилась. А політична катавасія не завжди позитивно впливає на ситуацію в країні». Також політолог запропонував розглядати майбутні вибори в парламент виключно в контексті президентських виборів 2015 р.: «Саме тому не варто переоцінювати значення парламентських виборів 2012 р., так як вони, швидше за все, будуть лише визначати стартові позиції політичних гравців у більш серйозній сутичці за владу при підготовці змін в Конституцію України та на виборах Президента 2015 р.»

Закон про вибори народних депутатів буде змінений або за ініціативою парламенту, або за рішенням Конституційного Суду. Таку думку висловив професор права, партнер ЮФ Constructive Lawyers В. Мусіяка на прес-конференції в Києві.

На його думку, у новий закон про вибори народних депутатів свідомо була введена норма, яка йде врозріз з Конституцією.

Так, за словами юриста, можливість бути обраним у народні депутати одночасно і від округу, і за списком суперечить рішенням КС 1998 р., оскільки таке подвійне балотування порушує права інших кандидатів.

Таким чином, як зазначив В. Мусіяка, або ж парламент сам ініціює зміни у вже прийнятий закон, або ж змін від депутатів зажадає Конституційний Суд.

Причому, як припустив експерт, останній може прийняти таке рішення вже під час виборчої кампанії, чим сильно ускладнить вибори 2012 р.

Депутат Верховної Ради Т. Чорновіл (позафракційний) побоюється внесення змін до закону про парламентські вибори після рішення Конституційного Суду про одночасне балотування кандидатів у депутати Ради за мажоритарними округами і списками партій.

За його словами, за день до заяви депутата Ради від фракції «БЮТ – Батьківщина» Р. Забзалюка про можливий підкуп депутатів у депутатській групі «Реформи заради майбутнього» було зібрано підписи парламентаріїв для внесення в КС відповідного подання.

«Йдеться не про особливості саме цього подання, йдеться про те, що це подання має відкрити... доріжку до більш глибокої реорганізації й реструктуризації закону про вибори», – зазначив депутат.

Парламентарій висловив побоювання, що після рішення КС з цього подання ВР розгляне внесення змін до закону, зокрема можливість зняття з реєстрації кандидатів у депутати за два попередження.

«Готуються нібито зміни..., які дають можливість знімати з балотування кандидатів за суб'єктивними ознаками», – зазначив він.

Т. Чорновіл повідомив, що підготовка такого подання в КС депутатами групи була однією з причин його виходу з її складу. Водночас він поінформував, що пізніше йому стало відомо про те, що група нібито відмовилася подавати таке подання.

Депутат додав, що не має інформації про те, хто є ініціаторами цього подання в КС.

За інформацією ЗМІ, на останніх виборах до Верховної Ради людина платила керівництву партії приблизно 5 млн дол. і була кандидатом у списку відповідної партії. Після обрання віддавала свою картку голові фракції, якою голосували на свій розсуд, а «народний» депутат п'ять років займався своїми справами.

Раніше 51 депутат Ради звернувся в Конституційний Суд із проханням перевірити відповідність Конституції положень Закону «Про вибори народних депутатів України» про право кандидатів балотуватися одночасно від мажоритарного округу й за партійним списком.

Голова Центральної виборчої комісії В. Шаповал виступає за заборону одночасно балотуватися за одномандатним округом й за партійним списком.

У свою чергу голова правління Комітету виборців О. Черненко припускає, що якщо КС визнає неконституційним це право кандидатів, вибори Ради в жовтні може бути зірвано.

Заступник голови Центральної виборчої комісії А. Магера зазначив, що мажоритарна складова змішаної виборчої системи, аналогічна

тій, яка діє в Україні відповідно до нового закону про вибори, забезпечить представлення інтересів лише близько 30 % виборців, повідомили в «Лабораторії законодавчих ініціатив».

«У 2002 р., коли змішана система востаннє використовувалась на парламентських виборах, рівень репрезентативності депутатів у мажоритарних округах складав всього-на-всього 36 %. Це означає, що інші 64 % виборців не були представлені в округах», – зазначив А. Магера під час передачі «Рік виборів» на «Радіо Ера».

На думку заступника глави ЦВК, оптимальна виборча система має забезпечувати представництво принаймні половини виборців. «Можемо тут говорити про повернення до пропорційної системи з закритими списками. Тут депутати представляли понад 60 % виборців. Але це була чи не найгірша пропорційна система, яка коли-небудь застосовувалась у світовій практиці», – вважає А. Магера.

«Я переконаний, що майбутнє за пропорційною виборчою системою з відкритими регіональними списками. З можливістю обрання не лише кандидатів від партій загалом, а й окремо взятих кандидатів», – підсумував А. Магера.

Загалом, хоча новий закон про вибори народних депутатів України є помітним кроком уперед, він навряд чи може вважатись кроком уперед у напрямі вдосконалення українського виборчого законодавства та створення передумов для його подальшої кодифікації. Тип виборчої системи, за якою формуватиметься склад майбутнього парламенту, прогалини в регулюванні територіальної організації виборів, складання й уточнення списків виборців, організації голосування, підрахунку голосів та встановлення результатів виборів усе ще залишають багато можливостей для зловживань і можуть не сприяти проведенню виборів 2012 р. у відповідності до демократичних стандартів, наголошує Д. Ковриженко, директор правових програм Лабораторії законодавчих ініціатив.

Отже, підбиваючи підсумки, можна констатувати, що потрібно підвищувати правову культуру в українському суспільстві та забезпечувати загальне дотримання законодавства. У будь-якому суспільстві виборче законодавство являє собою правовий фундамент демократії. Поганою традицією вітчизняних політиків є те, що вони змінюють виборче законодавство майже не перед кожними виборами, пристосовуючи його до ситуативної кон'юнктури. Кожен склад депутатського корпусу разом з керівництвом держави робить усе, щоб і

надалі залишитися при владі. Адмінресурс, що активно втручався у виборчий процес, різноманітні форми тиску, підкупу, необґрунтовані зняття кандидатів у депутати та мери, фальсифікації результатів – таких «брудних» виборів в Україні не було дуже давно. Хоча майже нічого довести не вдалося, адже судова система працювала чітко, однак на користь провладних кандидатів, чим також виявила ще одну загрозу виборчому процесу – неможливість справедливої апеляції та об'єктивного розгляду судових позовів. Усі переконалися, що владна бюрократія впевнено підім'яла під себе вільне волевиявлення.

Н. Половинчак, влас.кор. НЮБ

Закон про відпрацьоване ядерне паливо: економічна доцільність проти екологічних ризиків

Відкриття атомної енергії окрім явних переваг принесло і головний біль, зокрема, і проблему ядерних відходів. Значна їх кількість накопичилася сьогодні в кожній країні, де є атомні електростанції. Усі країни по-різному вирішують цю проблему. Пряме захоронення без переробки відпрацьованого ядерного палива здійснюють США, Канада і Фінляндія; знижують активність ядерних відходів із витягненням корисних компонентів і подальшим захороненням «залишків» Росія, Велика Британія, Франція та Японія. Усі інші держави віддають перевагу відкладенню проблеми на майбутнє, будуючи сховища відпрацьованого палива. Відповідний закон – про розміщення, проектування та будівництво централізованого сховища відпрацьованого ядерного палива реакторів типу ВВЕР вітчизняних атомних електростанцій у Чорнобильській зоні відчуження, – було ухвалено і в Україні.

Українське відпрацьоване ядерне паливо (ВЯП) поки що тимчасово зберігається в Росії, і досить недешево. Країни Центральної і Східної Європи, такі як Чехія, Словаччина, Угорщина, Фінляндія, що експлуатують енергетичні реактори радянського проекту типу ВВЕР, уже давно не відсилають відпрацьоване ядерне паливо у РФ, а зберігають його на своїй території. Тільки Болгарія та Україна продовжують цю практику (правда, масштаб плати за послугу різний, у Болгарії експлуатуються лише два енергоблоки).

У Росії відпрацьоване паливо переробляється (з нього вилучаються корисні компоненти – плутоній та уран, які потім використовуються для виробництва нового ядерного палива). Зберігання це тимчасове, за міжнародними законами після того як Росія переробила паливо, найбрудніша його частина повинна повернутися в Україну. Уже у 2013 р. Росія почне повертати тепловиділяючі збірки (ТВЗ) до України. Україна є для РФ дуже вигідним партнером у цій сфері, приносячи їй щорічно солідну валютну виручку, яка спрямовується на розвиток російського ядерно-промислового комплексу.

Тому створення власного сховища дасть можливість НАЕК «Енергоатому» скоротити витрати, адже за вивезення та зберігання відпрацьованого палива вітчизняних атомних станцій Україна щороку платить Росії близько 180 млн дол.

Експерти вказують і на те, що відпрацьоване ядерне паливо є цінною вторинною сировиною, що містить до 97 % ядерних матеріалів, які можуть бути ефективно використані в реакторах наступного покоління. «Не секрет, що тепер в Україні вигідніше добувати природний уран, однак на часі потурбуватися про майбутню сировину для АЕС, яка напрацьовується сьогодні. Адже природні ресурси не безкінечні», – наголошує генеральний директор Хмельницької АЕС М. Панащенко, підкреслюючи, що без власних об'єктів для поводження з радіоактивними відходами й відпрацьованим ядерним паливом, Україна, цілком можливо, у майбутньому купуватиме паливо в іноземних країнах зі своїх же відходів.

На вирішення цієї проблеми спрямований ухвалений Верховною Радою та підписаний Президентом Закон «Про поводження з відпрацьованим ядерним паливом щодо розміщення, проектування та будівництва централізованого сховища відпрацьованого ядерного палива реакторів типу ВВЕР вітчизняних атомних електростанцій» (№ 8795).

Згідно з цим Законом, централізоване сховище відпрацьованого ядерного палива (ЦСВЯП) планується розмістити між селами Стара Красниця, Буряківка, Чистогалівка і Стечанка Київської області, у зоні відчуження, на території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи. За розрахунками фахівців, тут зберігатимуть відпрацьоване ядерне паливо трьох українських атомних станцій (Хмельницької, Рівненської та Південноукраїнської АЕС). На найбільшій – Запорізькій АЕС є своє сховище, зведено ще у 2001 р. Згідно з проектом, загальна місткість централізова-

ного сховища становитиме 16 529 відпрацьованих тепловиділяючих збірок реакторів.

Документ передбачає, що поводження з відпрацьованим ядерним паливом на майданчиках, а також його зберігання в сховищі буде здійснюватися за технологією американської фірми Holtec, яка стала переможцем міжнародного тендера. Фірма Holtec працює за цією технологією на 25 блоках американських АЕС. Планується, що пусковий комплекс централізованого сховища буде побудований за 36 місяців за 1,23 млрд грн. Вартість будівництва ЦСВЯП оцінюється в 3,68 млрд грн. Будівництво сховища буде вестися за рахунок позик, погашення яких здійснюватиметься НАЕК «Енергоатом» протягом 4 років після введення об'єкта в експлуатацію. Джерелом обслуговування кредитів стануть кошти, закладені в тарифі НАЕК, які нині передбачені на оплату послуг російських підприємств з тимчасового зберігання та переробки ВЯП українських АЕС.

Перевозитимуть відпрацьоване паливо в спеціальних вагонах з нержавіючого металу в бетонних «термосах». А недалеко від ЧАЕС побудують бетонні наземні сховища із системою спостереження, яка контролюватиме стан стін, вологість, температуру. «У Франції таке сховище – усього в 70 км від Парижа, а у нас буде в 110 км від Києва», – говорить учений-фізик, екс-член групи експертів ЄБРР із ЧАЕС В. Бар'яхтар. Правила перевезення встановлює МАГАТЕ – залізницею йде спочатку порожній потяг, потім потяг з відходами, потім ще один порожній потяг, все ретельно охороняється.

А от екологи стурбовані. «У таких країнах як Швеція, Фінляндія, США існують могильники ядерних відходів, але їх роблять дуже глибоко в скелях. У нас немає такої можливості. Якщо і влаштовувати сховища, то поряд з кожною станцією», – говорить фахівець Національного екологічного центру Д. Хмара.

Зазначимо, що проект передбачає тимчасове зберігання відпрацьованого ядерного палива на території Чорнобильської зони. Водночас, незважаючи на фразу «тимчасове зберігання», про подальшу долю відпрацьованого палива в Законі немає жодної інформації. «Це безвідповідальний підхід до однієї з проблем, які породжує ядерна енергетика в Україні. Фактично пропонується перекласти її вирішення на наступні покоління, коли будуть інші чиновники, і вже не буде кому нести відповідальність за прийняте рішення про довготривале збереження високоактивних ядерних матеріалів», – вважає А. Денисенко, координатор енергетичної програми Національного екологічного центру України.

До того ж, не варто забувати й про те, що транспортуватимуться ядерні відходи до майбутнього централізованого сховища від діючих АЕС через усю територію України. А це створюватиме постійні загрози для здоров'я людей та стану довкілля в районах, через які пролягатимуть маршрути цих перевезень. Зберігання палива при станції має свої переваги: не треба транспортувати на значні відстані та дотримуватися спеціальних заходів безпеки під час перевезення.

Проте експерти дійшли висновку, що зберігання ТВЗ із трьох станцій в одному місці коштуватиме на 20 % дешевше. Серед переваг такого варіанта – відсутність бюрократичних перешкод під час відведення землі та наявність інфраструктури – поблизу комплекс із переробки твердих радіоактивних відходів «Вектор» та Чорнобильська АЕС.

У Законі також зазначено, що замовник будівництва централізованого сховища спрямовує кошти в обсязі 10 % загальної кошторисної вартості будівництва на спорудження об'єктів соціального призначення в Славутичі, Іванківському й Поліському районах Київської області згідно з переліком, затвердженим Київською обласною державною адміністрацією. «Депутати проголосували і дали добро. Область отримає 10 % від оплати за поховання. І ці гроші підуть на розвиток: будівництво доріг та соціальний захист людей. Такі ж могильники є і в Європі», – сказав губернатор області А. Присяжнюк.

Зрозуміло, що питання про місце будівництва й збереження відпрацьованого ядерного палива є вкрай спірним, тому що дуже важко знайти таке рішення, яке б задовольняло всіх.

С. Ємельянов, мол. наук. співроб.

Суд присяжних за новим КПКУ

На початку року Верховна Рада України ухвалила в першому читанні проект нового Кримінально-процесуального кодексу.

Як відомо, новий КПК містить значну кількість нововведень. Серед інших, безперечно, на велику увагу заслуговує створення інституту присяжних. Таким чином буде реалізовано принцип безпосередньої участі народу України в здійсненні правосуддя, який закріплено в ст. 124 Конституції.

Колегіально судом у складі трьох професійних суддів здійснюється кримінальне провадження в суді першої інстанції щодо злочи-

нів, за вчинення яких передбачено довічне позбавлення волі, а судом присяжних у складі двох професійних суддів та трьох присяжних – за клопотанням обвинуваченого.

Серед експертів панує думка, що ця норма з дуже високою імовірністю буде підтримана парламентом і невдовзі українці, які знали про суд присяжних лише з фільмів, книжок та західної преси, зможуть відчути й на собі, як це вирішувати чиюсь долю в суді, опинившись у списку присяжних.

Наблизившись до цього моменту як ніколи близько, усе українське суспільство хвилюватиме питання, хто, власне, такі ці присяжні і як цей інститут узагалі виник? Адже в багатьох державах суд присяжних існує вже сотні років.

Зародження інституту присяжних більшість дослідників пов'язує з англосаксонцями. Тоді необхідною передумовою для створення суду присяжних став фріборг, своєрідна адміністративно-територіальна одиниця, члени якої несли солідарну матеріальну відповідальність, засновану на круговій поруці, як наслідок сусідської солідарності, що існувала в Англії в англосаксонський період. Збори сотні, на які поділявся фріборг, відбувалися щомісяця, де вирішувалися в першу чергу земельні спори, завірялися цивільні угоди – договори й заповіти, а також розглядалися незначні кримінальні справи. На таких зборах усі місцеві мешканці спільно виконували суддівські обов'язки; головуючий (ельдормен) лише формально керував процесом проведення таких зборів і забезпечував виконання вироків. Одним із засобів доведення істини була присяга очищення, яка характеризувалася тим, що обвинуваченому надавалося право запросити 12 осіб, які б могли клятвено підтвердити його невинуватість. Якщо таким шляхом обвинуваченому не вдавалося довести свою невинуватість, залишалося лише звернутися до ордалій, тобто до «суду божого». Саме у такій процедурі вирішення спірних питань історики і вбачають зачатки процесу з участю суду присяжних. Поступово, з плином часу відбувалося удосконалення цієї форми судочинства і в Англії сформувалися суди присяжних, які стали невід'ємною частиною англійського судочинства. Згодом інститут присяжних поширився разом з англосаксонським правом у США, а з XIX ст. під впливом ліберальних течій закріпився і на європейському континенті.

На сьогодні, найактивніше суд присяжних діє в США, де присяжні задіяні під час розгляду як кримінальних так і цивільних справ. І кожен громадянин країни вважає почесним обов'язком брати у часть у

суді як присяжний. Механізм обрання присяжних такий: дані про громадян, які можуть бути присяжними, вносяться до спеціальної програми, яка обирає у випадковому порядку певну кількість громадян, які будуть брати участь у правосудді. Потім їм надсилається повідомлення, коли вони мають прибути до суду. Також разом з повідомленням надсилається й посібник, де міститься перелік прав і обов'язків присяжного. Після того як всі кандидати прибули, їх розподіляють по суддях і по залах, де відбувається відбір присяжних. Суддя ставить питання, які дають змогу адвокатам обрати найбільш свідомих громадян. Ті, кого обрали, складають присягу й починають виконувати всі обов'язки присяжного. Обмежується спілкування з родичами та знайомими, перегляд ЗМІ та Інтернету тощо. Тобто створюються всі умови для того, щоб якомога сильніше зменшити вплив на присяжного з боку соціуму і створити максимально комфортні умови для їхньої роботи. За порушення правил присяжного може бути притягнуто до кримінальної відповідальності. Далі 12 присяжних засідателів і один професійний суддя, головуєчий на засіданні розглядають справу і виносять вирок. Насамкінець слід зазначити, що найголовнішою особливістю суду присяжних у США є те, що їх вирок ні в якому випадку неможливо оскаржити. І це мабуть є одночасно й найголовнішим мінусом, оскільки вирок присяжних не завжди є правильним і законним, адже на практиці не один раз були випадки підкупу або тиску на присяжних.

Повертаючись до суду присяжних, який може бути запроваджено з новим КПК України, слід зазначити, що запропоновані реформи носять досить обмежений характер. Випадки, коли присяжні засідателі реально будуть залучатися до судового процесу, викладені в ч. 3 ст. 31 КПК, де зазначено, що суд присяжних може розглядати лише справи про злочини, за вчинення яких передбачено довічне позбавлення волі. Кримінальний кодекс на сьогодні містить усього 11 таких злочинів, а саме: посягання на життя державного чи громадського діяча; умисне вбивство з кваліфікуючою ознакою; терористичний акт, який призвів до загибелі людей; посягання на життя співробітника правоохоронних органів, члена громадського формування з охорони громадського порядку або державного кордону, військовослужбовця у зв'язку з виконанням ними своїх службових обов'язків; посягання на життя судді, народного засідателя чи присяжного у зв'язку з їхньою діяльністю щодо відправлення правосуддя; посягання на життя захисника чи представника особи у зв'язку з їхньою діяльністю з надання

правової допомоги; опір військовослужбовця своєму начальнику або його примус до порушення службових обов'язків, пов'язане з умисним вбивством начальника; порушення законів і звичаїв війни, пов'язане з умисним вбивством; застосування зброї масового ураження, яке призвело до загибелі людей або інших тяжких наслідків; геноцид; посягання на життя представника іноземної держави.

Як уже зазначалося, справи можуть розглядатися лише в тому випадку, якщо обвинувачений заявив відповідне клопотання. В іншому випадку справу буде розглядати колегія в складі трьох професійних суддів.

Суд присяжних в Україні буде складатися з п'яти осіб: два професійні судді й три присяжні засідателя (плюс два запасні). Один з професійних суддів буде виконувати роль головуючого.

Таку змішану форму судочинства юридично правильніше було б назвати не судом присяжних, а «судом шеффенів». Саме так називаються аналогічні інститути в багатьох країнах Європи. Найяскравішими прикладами є Франція чи Німеччина.

Формально всі п'ять членів колегії будуть мати однакові права при визначенні вироку, однак логіка підказує, що два професійні судді, поза всяким сумнівом, будуть сильно впливати на випадкових громадян, які опинилися на лаві присяжних.

Суди присяжних будуть формуватися виключно при судах першої інстанції. А оскарження вироку, винесеного судом присяжних, відбувається в загальному порядку і вже без участі присяжних. Отже, будь-який резонансний вирок, що йде врозріз із загальноприйнятою судовою практикою, найімовірніше, буде скасовано наступними інстанціями.

У більшості держав, що використовують суди присяжних, оскарження їх рішень обмежено або має свої особливості. Однак законодавці не ризикнули піти в проєкті нового КПК так далеко.

Незважаючи на те що суди присяжних будуть вирішувати питання про застосування довічного позбавлення волі, закон не передбачає необхідності однаковості їх рішення або кваліфікованої більшості, що характерно для деяких зарубіжних правових систем – вирок може бути винесений трьома голосами проти двох. При цьому утриматися від голосування члени суду присяжних не вправі, проте не встановлено, що буде, якщо один з них все ж відмовиться від голосування.

Розробники проєкту вирішили не надавати обвинуваченню і захисту права на певну кількість невмотивованих відповідей присяжних, як це практикується в деяких правових системах. І для усунення

«незручних» присяжних сторонам процесу доведеться користуватися ст. 75 і 76 КПК, де передбачено підстави відводу присяжних. Зокрема такою достатньо «загадковою» підставою може бути «наявність інших обставин, які викликають сумніви в неупередженості присяжного», що надає небачене поле для творчості.

Проект КПК не містить докладних норм, що регламентують діяльність присяжних засідателів протягом терміну розгляду справи, як це має місце в деяких країнах. Між тим ч. 2 ст. 386 КПК закріплює за присяжним ряд обов'язків, серед яких обов'язок не відлучатися із залу засідання під час судового розгляду; не спілкуватися без дозволу головуючого з особами, що не входять до складу суду, щодо кримінального провадження; не збирати дані, що стосуються кримінального провадження, за межами судового засідання.

Важливим аспектом у питанні діяльності присяжних засідателів є порядок їх відбору. Сама суть інституту присяжних як форми безпосередньої участі народу в здійсненні правосуддя передбачає необхідність охоплення якомога більшої частини населення.

Що стосується вимог до присяжного, то вони будуть такими ж, як вимоги до народних засідателів, встановлені ст. 59 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», а саме: громадянство України; вік від 30 до 64 років (включно); повна дієздатність; володіння державною мовою; відсутність хронічних психічних чи інших захворювань, що перешкоджають виконанню обов'язків присяжного; відсутність незнятої або непогашеної судимості; неналежність до однієї з таких категорій: народні депутати України, члени Кабінету Міністрів України, судді, прокурори, працівники органів внутрішніх справ та інших правоохоронних органів, військовослужбовці, працівники апаратів судів, інші державні службовці, адвокати, нотаріуси.

Проте навіть при відповідності всім наведеним вище ознаками шанси громадянина потрапити в список присяжних не дуже великі. Ст. 581, яку пропонується включити до Закону України «Про судоустрій і статус суддів», містить досить незвичайний спосіб формування списку присяжних.

Відповідно до зазначеної статті територіальне управління Державної судової адміністрації України звертається з поданням до відповідної місцевої ради, яка формує і затверджує в запитуваній кількості список громадян, які постійно проживають на території юрисдикції відповідного суду та відповідають перерахованим вище вимогам. При цьому Закон не встановлює, як саме формується цей список:

у випадковому порядку, в алфавітному або ж з певними кваліфікаційними ознаками.

Проте визначено, що в разі неприйняття місцевою радою такого рішення протягом двох місяців з моменту отримання подання ДСА має право звернутися до обласної ради. Що буде, якщо обласна рада візьме приклад з місцевої, Закон не визначає.

Недостатньо чітке регулювання процесу формування списку присяжних, по суті, залишає безліч можливостей для недобросовісних маніпуляцій вже на цій стадії. У список присяжних, що формується терміном на два роки, цілком можуть увійти одні лише спеціально відібрані люди. Отже, гідних механізмів недопущення цього проект кодексу не пропонує.

Проаналізувавши норми проекту КПК, що регулюють діяльність присяжних засідателів, можна прийти до висновку, що ці норми надто урізані й спрямовані швидше, на створення вигляду функціонування судів присяжних, ніж на реальне впровадження у вітчизняні суди такої форми судочинства.

Прихильники судів присяжних активно виступають за розширення цих норм, небезпідставно звинувачуючи парламентарів у спробі замінити реальні реформи декларативними положеннями.

З іншого боку, можливо вимагати розширення застосування інституту присяжних у кримінальному процесі поки що передчасно. Адже наслідки широкомасштабного залучення громадян до відправлення правосуддя можуть виявитися непередбачуваними.

Загалом, експерти сходяться у своїх думках у тому, що запровадження суду присяжних викликає багато дискусійних питань. В інтерв'ю «Дзеркалу тижня» керівник Головного управління з питань sudoустрою Адміністрації Президента А. Портнов зазначив: «Проблема тут в тому, що треба жити на кошти які ми маємо. Звичайно, можна суд присяжних розповсюдити і на ДТП. Тоді в нас вся країна складатиметься з присяжних. У нас 665 судів в країні. Ми не зможемо в Лохвицькому районному суді Полтавської області забезпечити суд присяжних рестораном і готелем. Абсолютно невідомо, як він функціонуватиме в масштабах всієї країни. Можна вважати це мінусом, можна плюсом, але ми самі розглядаємо це питання як дискусійне».

Експерт юридичного об'єднання «Феміда» наголосив на психологічній стороні питання: «Має вагу й психологічний аспект. Більшість знаходитиме всілякі відмовки від участі в кримінальному процесі, тому що боятиметься бути звільненими з місця

роботи (навіть при законній і обґрунтованій відсутності на робочому місці), можливого тиску з боку учасників процесу. Книги з психології говорять про те, що суддя більше боїться звільнити від кримінальної відповідальності злочинця, а присяжні засудити невинну людину. Також удар по об'єктивності судочинства можуть нанести різні обставини, такі як: участь у колегії осіб, що раніше постраждали від злочину, різні забобони й негативні стереотипи присяжних.

Для того щоб інститут суду присяжних був ефективний, необхідно законодавчо закріпити відбір присяжних, який би виключив наявність у колегії осіб, схильних до обставин наведених вище, та переглянути матеріальну складову судової системи України».

Чи готові звичайні громадяни Україні зайняти місце неупереджених суддів, залишивши за дверима зали засідань стереотипи, забобони, симпатії й антипатії? Питання дуже риторичне. Та й навряд чи до цього готові професійні служителі Феміди.

Можливо, закріплена в проекті КПК формула роботи судів присяжних у дійсності є найвірнішим рішенням, яке уособлює в собі одночасно крок назустріч реформам і розумне утримання від їх форсування. У будь-якому разі повинен пройти не один рік, щоб українське суспільство змогло оцінити позитивні чи негативні наслідки таких змін.

О. Кривецький, голов. ред.

Захисники Вітчизни потребують захисту Вітчизни

Проблема забезпечення військовослужбовців житлом не втрачає своєї актуальності протягом усіх років незалежності України. Час від часу можна спостерігати акції протесту ветеранів силових структур, які відбуваються з ініціативи Координаційної ради із захисту соціальних прав працівників силових структур та військовослужбовців. Координаційна рада, метою якої є усунення дискримінації працівників Збройних сил України була створена 17 листопада минулого року. «Великою проблемою є зволікання з питанням

будівництва житла для понад 45 тис. офіцерів, які ще несуть службу в армії, і офіцерів, які вже відслужили 20–25 років, та пішли на пенсію, – повідомив Голова національного форуму профспілок України М. Якібчук. – Крім того, люди з офіцерським званням та контрактики, які перебувають на держслужбі, на відміну від інших категорій держслужбовців, щомісяця одержують зарплату, меншу на суму від 391 грн до 1187 грн». Так, наприклад, протягом 2011 р. Військовою прокуратурою Євпаторійського гарнізону було проведено перевірку військових частин Міністерства оборони щодо належного використання Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців і членів їх сімей». Під час перевірки було виявлено факти несвоечасної виплати військовослужбовцям додаткових видів грошового забезпечення. У результаті військовослужбовцям було погашено заборгованість із соціальних виплат на загальну суму 458 тис. грн, а в інтересах військовослужбовців було подано 63 позовних заяви. Такі факти непоодинокі й в інших військових гарнізонах України.

І хоча ще Постановою Кабінету Міністрів України від 19 березня 2008 р., були затверджені основні напрями реалізації державної політики щодо соціальних гарантій військовослужбовців, проте, через недофінансування Збройних сил України, на жаль, не вдається виконати всі задекларовані пільги.

«Держава намагається не зменшувати своєї заборгованості, а міняти правила гри шляхом ревізії та змін відповідного законодавства, – говорить голова товариства військовослужбовців “Витязь” В. Немтинов. – Ідеться, насамперед, про зменшення розмірів соціальних виплат 16 категоріям пільговиків, серед яких і військовослужбовці, у проекті Держбюджету-2012 та законопроекті Кабміну № 9400 від 7 листопада 2011 р. “Про внесення змін до Кодексу адміністративного судочинства України (КАСУ) щодо розгляду справ стосовно пенсійного забезпечення”, який скасовує негайне нарахування й виплату в повному обсязі боргів з пенсій для всіх пенсіонерів, а також надбавок до них та відповідних компенсацій».

«Не можна вести мову про підвищення вислуги років без попереднього підвищення посадових окладів військовослужбовців, так як це єдине для них джерело прибутку» – говорить голова Незалежної профспілки військовослужбовців О. Лалак. Він також вважає, що військовослужбовцям необхідно надати статус державних службовців. У свою чергу голова Комітету із захисту прав

військовослужбовців і працівників Міністерства внутрішніх справ та Служби безпеки України В. Шуба відзначив, що плани щодо збільшення мінімальної вислуги років уже відбиваються на настроях працівників силових структур. «Погіршується морально-психологічний стан тих, хто служив, так як людина не знає, що буде через п'ять років мати» – повідомив він.

13 грудня 2011 р. у Верховній Раді було зареєстровано законопроект «Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи». При цьому віце-прем'єр-міністр соціальної політики С. Тігіпко прогнозує відсутність значних змін у пенсійному забезпеченні військовослужбовців у разі проведення пенсійних реформ.

А яке ж ставлення держави до військовослужбовців, ветеранів війни на Заході? Так, за даними Міністерства у справах ветеранів США (Department of Veterans Affairs), у 2010 р. у Сполучених Штатах мешкало близько 25,2 млн. колишніх військовослужбовців Збройних сил США, середній вік яких – 76,7 років, до того ж 11,6 % із них продовжують працювати. Про якусь «заборгованість» перед ними з боку держави вони і гадки не мають. Це не сумісно з їхнім способом життя. «Якщо б мені хтось сказав про таке “державне піклування” – я це вважав би за жарг! – говорить Д. Купер, ветеран війни у В'єтнамі з американського штату Колорадо. – Я син своєї країни – і цим пишаюсь!» Цікаво, що сума виплат пенсій у США військовослужбовцям залежить ще й від штата та місця проживання (у більш заможних штатах виплати більша). А як служба впливає на долю колишніх солдат та офіцерів США? Нещодавно журналом Akmed Forces Society оприлюднено результати статистичного аналізу долей людей, що вдягали військову форму в період Другої світової та Корейської воєн. Як виявилось, колишні солдати та офіцери досягли б значних успіхів у житті, ніж їхні однолітки, що не служили в лавах Збройних сил США (оцінювався рівень освіти та доходу). А що ж в Україні? Дивно, але пересічна українська молодь, у більшості своїй, вважає службу в армії, що є «священним обов'язком кожного громадянина», пережитком давнини. Адже копати картоплю у військовій формі на замиській ділянці якогось високопосадовця (як нерідко трапляються такі випадки) – не дуже й почесне заняття! Тому останнім часом військомати мають недобір у призовниках, які, дивлячись на своїх «ошуканих» державою батьків і дідів, колишніх військовослужбовців, офіцерів на пенсії, тільки зайвий раз переконуються у своїх поглядах на військову службу і не мають ніякого бажання бути «корисним» такій державі, що на прощання помахав рукою за доблесну службу та вірність Вітчизні.

Нерідко можна побачити, як не захищені державою військовослужбовці, офіцери, які не одержали відповідної грошової допомоги, покращання житлових умов, передбачених Законом України «Про соціальний та правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» намагаються самотужки вирішити свої соціальні проблеми, іноді переступаючи через закон, вдаючись до порушень законодавства та скоєння злочинів, мимоволі опиняються на лаві підсудних. Та невже держава і надалі заплющуватиме очі на проблеми тих, хто свого часу, ризикуючи життям, стояв на захисті своєї Вітчизни, невже вона так «віддячує» своїм синам за віддану службу?!

ВЛАДА ДЛЯ ГРОМАДЯН:

Актуальні питання пенсійної реформи

Чи буде у 2012 р. при призначенні пенсії враховуватися показник середньої заробітної плати (доходу) в Україні за рік, що передує року звернення за призначенням пенсії?

Ні. До ст. 40 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» внесено зміни, які набирають чинності з 01.01.2012 р., відповідно до яких під час призначення пенсії буде застосовуватися показник середньої заробітної плати (доходу) в середньому на одну застраховану особу в цілому в Україні, з якої сплачено страхові внески, за три календарні роки, що передують року звернення за призначенням пенсії.

Пенсійний фонд України

***

Чи поширюється норма Закону України «Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи» про те, що пенсії за вислугу років до настання пенсійного віку не перераховуються відповідно до ч. 4. ст. 42 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» на осіб, пенсія яким призначена до 01.10.2011 р.?

Так, ця норма поширюється на осіб, яким пенсія за вислугу років призначена до 01.10.2011 р., але які звернулись за перерахунком пенсії після 01.10.2011 р. Після цієї дати дія частини 4 ст. 42 Закону

України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» (тобто право на перерахунок пенсії з урахуванням 24 місяців страхового стажу після призначення (попереднього перерахунку) пенсії) не поширюється на пенсіонерів, яким призначено пенсію за вислугу років на умовах, передбачених Законом України «Про пенсійне забезпечення», та які не досягли віку, встановленого ст. 26 Закону «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування».

Пенсійний фонд України

***

За яких умов громадянин, який брав участь у роботах з ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС у 1986 р., матиме право на призначення пенсії за віком та на скільки років йому буде знижено пенсійний вік?

Ст. 55 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» (далі – Закон) передбачено, що особам, які працювали або проживали на територіях радіоактивного забруднення, пенсії надаються із зменшенням пенсійного віку, встановленого ст. 26 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування».

Учасники ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, які відпрацювали у зоні відчуження з моменту аварії до 1 липня незалежно від кількості робочих днів, а з 1 липня 1986 р. по 31 грудня 1986 р. – не менше 5 календарних днів, мають право на зниження пенсійного віку на 10 років. Учасники ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, які працювали з 1 липня 1986 р. по 31 грудня 1986 р. у зоні відчуження від 1 до 5 календарних днів, на діючих пунктах санітарної обробки населення і дезактивації техніки або їх будівництві – не менше 14 календарних днів у 1986 р., мають право на зниження пенсійного віку на 5 років.

Відповідно до ст. 15 Закону, підставами для визначення статусу учасника ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС є період роботи (служби) у зоні відчуження, що підтверджено відповідними документами.

Порядком подання та оформлення документів для призначення (перерахунку) пенсій відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», затвердженим постановою правління Пенсійного фонду України 25.11.2005 р. № 22-1 та зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 27.12.2005 р. за № 1566/11846, передбачено, що у разі призначення (перерахунку) пен-

сії за віком надаються, зокрема, документи, що засвідчують особливий статус особи, та довідка про період (періоди) участі у ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, форма якої затверджена постановою Державного Комітету СРСР з праці та соціальних питань від 09.03.1988 № 122, або довідка військової частини, у складі якої особа брала участь у ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС, або довідка архівної установи, або інші первинні документи, в яких зазначено період роботи, населений пункт чи об'єкт, де особою проводились роботи з ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС.

Пенсійний фонд України

***

Який розмір підвищення буде виплачуватись дітям війни у 2012 р.?

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 28.12.2011 р. № 1381 «Про підвищення рівня соціального захисту найбільш вразливих верств населення» дітям війни (крім тих, на яких поширюється дія законів України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» та «Про жертви нацистських переслідувань») до пенсії або щомісячного довічного грошового утримання чи державної соціальної допомоги, що виплачується замість пенсії, підвищення, встановлене ст. 6 Закону України «Про соціальний захист дітей війни», виплачується у розмірі 7 % прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність.

Законом України «Про Державний бюджет України на 2012 рік» визначено розміри прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність: з 1 січня – 822 грн, з 1 квітня – 838 грн, з 1 липня – 844 грн, з 1 жовтня – 856 грн, з 1 грудня – 884 грн.

Пенсійний фонд України

***

Чи буде продовжено виплату громадянину, який отримує наукову пенсію у випадку переведення його на іншу роботу (на наукову або на інженерну посаду)?

Законом України «Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи», який набрав чинності з 1 жовтня 2011 р., внесено зміни, зокрема, до ст. 24 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» (далі – Закон).

Ст. 24 Закону (у редакції, що діє з 01.10.2011 р.) передбачено, що пенсія, призначена відповідно до цієї статті, у період роботи на

посадах, які дають право на призначення пенсії в порядку та на умовах, передбачених цим Законом, законами України «Про державну службу», «Про прокуратуру», «Про статус народного депутата України», виплачується у розмірі, обчисленому відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», а після звільнення з таких посад – у розмірі, обчисленому відповідно до цього Закону.

Зазначена норма не поширюється на пенсіонерів – науковців, які працевлаштувалися на будь-яку роботу до 01.10.2011 р. або працевлаштувалися на посади, які не дають права на отримання пенсії за спеціальними законами після 01.10.2011 р.

Тобто особа, яка отримує пенсію відповідно до Закону і на момент введення в дію Закону України «Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи» працювала й надалі продовжує працювати на посаді наукового (науково-педагогічного) працівника, матиме право на отримання вказаної пенсії у період роботи на науковій посаді у повному обсязі.

Особам, які отримують пенсії як наукові працівники, однак на 01.10.2011 р. не працювали, зокрема, на посадах науковця, державного службовця, у разі працевлаштування на зазначені посади, після цієї дати, пенсія буде виплачуватися за нормами Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» до звільнення з зазначених посад.

Пенсійний фонд України

***

Як призначаються пенсії за віком на пільгових умовах з 1 жовтня 2011 р., після набрання чинності Законом України «Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи»?

Законом України «Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи» не вносилися зміни до законів України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» та «Про пенсійне забезпечення» щодо визначення пенсійного віку та наявності стажу, який дає право на призначення пенсій за віком на пільгових умовах.

Наприклад, відповідно до п. «а» ст. 13 Закону України «Про пенсійне забезпечення» право на пенсію за віком на пільгових умовах мають працівники, зайняті повний робочий день на підземних робо-

тах, на роботах з особливо шкідливими і особливо важкими умовами праці, – за Списком № 1 виробництв, робіт, професій, посад і показників, та за результатами атестації робочих місць, зокрема, чоловіки – після досягнення 50 років і при стажі роботи не менше 20 років, з них не менше 10 років на зазначених роботах.

Тому чоловік, який досяг 50 років і за стажу роботи не менше 20-ти років, з них не менше 10 років на зазначених роботах, матиме право на пенсію за віком на пільгових умовах.

Пенсія обчислюватиметься за нормами ст. 27 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», тобто з урахуванням наявного страхового стажу, заробітку та середньої заробітної плати по Україні, яка застосовується для призначення пенсій.

Тридцять років (для жінок) і 35 років (для чоловіків) – це стаж, необхідний для обчислення пенсії у розмірі не менше прожиткового розміру, встановленого для осіб, які втратили працездатність відповідно до ст. 28 цього Закону. Якщо чоловік має стаж від 25 до 35 років, пенсія йому визначатиметься у розмірі, пропорційному наявному стажу. Якщо розмір пенсії не буде досягати прожиткового мінімуму, буде здійснюватися доплата до прожиткового мінімуму згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 26.03.2008 р. № 265 «Деякі питання пенсійного забезпечення громадян».

Пенсійний фонд України

***

Чи можливо у разі обчислення заробітної плати відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» врахувати заробітну плату, виплачену в іноземній валюті, за період роботи за кордоном в установах колишнього СРСР чи УРСР?

Відповідно до ст.41 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», до заробітної плати (доходу) для обчислення пенсії враховуються суми виплат (доходу), отриманих застрахованою особою до набрання чинності цим Законом, у межах сум, на які відповідно до законодавства, що діяло раніше, нараховувалися внески на державне соціальне страхування або збір на обов'язкове державне пенсійне страхування, а за періоди до запровадження обмеження максимального розміру заробітної плати (доходу), з якої сплачувалися зазначені внески (збір), – у межах сум, які відповідно до законодавства, що діяло раніше, включалися до заробітної плати, з якої

обчислювалася пенсія відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення».

Раніше чинним законодавством, тобто Законом України «Про пенсійне забезпечення», не було передбачено обчислення розміру пенсії особам, які працювали за кордоном в установах колишнього СРСР чи УРСР або за відрядженням цих установ, із заробітку, отриманого в іноземній валюті, чи із заробітку, виплаченого в інвалютних карбованцях.

Тому особі, яка працювала за кордоном в установах колишнього СРСР чи УРСР або за відрядженням цих установ, пенсія може обчислюватися із заробітку, виплаченого у радянських карбованцях.

Пенсійний фонд України

***

Чи потрібно здійснювати перерахування єдиного внеску до Пенсійного фонду, нарахованого в розмірі 8,41 % на зарплату інвалідів за січень – грудень 2011 р., якщо він уже сплачений у розмірі 33,2 %?

Постановою правління Пенсійного фонду України від 25.10.2011 р. № 32-3 «Про внесення змін до деяких постанов правління Пенсійного фонду України», яку зареєстровано в Міністерстві юстиції України 10.11.2011 р. за № 1285/20023, № 1286/20024, Інструкцію про порядок нарахування і сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, яка затверджена постановою правління Пенсійного фонду України від 27.09.2010 р. № 21-5 та зареєстрована в Міністерстві юстиції України від 27.10.2010 р. №994/18289, приведено у відповідність до норм до Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування», зокрема, у частині сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування підприємствами, установами, організаціями за працюючих інвалідів у розмірах 8,41 % із сум допомоги за тимчасової непрацездатності.

Постановою також внесено зміни до Порядку формування та подання страхувальниками звіту щодо сум нарахованого єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, затвердженого постановою правління Пенсійного фонду України від 08.10.2010 р. № 22-2 (далі – Порядок), які набирають чинності з 1 січня 2012 р.

За звітні періоди, починаючи із січня 2011 р., платники можуть здійснити перерахунок нарахованих сум єдиного внеску на суму допомоги за тимчасової непрацездатності за працюючих інвалідів, виходячи з розміру єдиного внеску 8,41 % та відобразити такі суми в

таблиці 1 Звіту про суми нарахованої заробітної плати (доходу, грошового забезпечення, допомоги, компенсації) застрахованих осіб та суми нарахованого єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування до органів Пенсійного фонду України додатку 4 до Порядку (далі – Звіт) за місяць, у якому здійснюється перерахунок.

За цього, усю суму єдиного внеску, нараховану відповідними платниками в розмірі 33,2 % за періоди із січня 2011 р., необхідно відобразити у рядку 7.1.8 «зменшено нарахувань» 33,2 %, а всю суму єдиного внеску, нараховану в розмірі 8,41 % за цей період, у рядку 6.1.4 «донараховано єдиного внеску» 8,41 % таблиці 1 Звіту.

У цьому разі, сума єдиного внеску, нарахована в розмірі 8,41 %, підлягає сплаті в повному обсязі або з урахуванням переплати, яка обліковується в картці особового рахунку платника за цим розміром.

Надміру сплачені кошти єдиного внеску в розмірі 33,2 % зараховуються в рахунок майбутніх платежів єдиного внеску (за цього розміру) або повертаються платнику згідно з Порядком, затвердженим постановою правління Пенсійного фонду України від 27.09.2010 р. № 21-І.

Пенсійний фонд України

ЩОДЕННИК БЛОГЕРА

Блог на сайті UBR

Про автора: Р. Демчак, президент Всеукраїнської громадської організації «Захисту прав споживачів фінансових послуг», власник корпорації Ukrainian Business Group, кандидат наук державного управління

До 1 квітня 2012 р. в Україні не залишиться законних підстав для існування рейдерів. За півтора місяці уряд обіцяє підготувати законодавчі зміни, які мають перекрити всі відомі нині шляхи реалізації схем з захоплення чужого майна.

Таку амбітну ціль виголосив тоді ще перший віце-прем'єр, міністр економічного розвитку і торгівлі України А. Ключев. Але його нещодавнє призначення на пост голови СНБО ставить під сумнів реальність виконання цих планів. Хоча й не виключено, що саме цей орган стане центром антирейдерської боротьби. Перш за все, урядовці хочуть законодавчо чітко визначити термін «рейдерство» та його ознаки. Крім того, у Кабміні мріють про створення публічного реєстру компаній та осіб (у тому числі

суддів), що займаються цією негарною, але дуже прибутковою справою. Спеціальна міжвідомча комісія кожні два тижня буде контролювати втілення у життя цих планів. До того ж заплановано перевірки юридичних та охоронних компаній, яких підозрюють у співпраці з рейдерами. Проте реалізація подібних задумів викликає великі сумніви, бо ще нікому в світі не вдалося написати ідеальний закон, а пірати і розбійники ніколи добровільно не відмовлялися від здобичі. Як тільки будуть перекриті старі схеми захоплення підприємств, одразу ж виникнуть нові. Можливо, навіть за допомогою тих же експертів, що напишуть антирейдерський закон. Навіть у генпрокуратурі знають, що це питання економіки: якщо захопити бізнес дешевше ніж його купити – рейдерство буде квітнути. Тим паче, що самі керівники прокуратури та МВС зізнаються у корупційності судів, правоохоронних органів та органів державної влади. І окремо складати переліки тих, хто сприяє цьому ганебному явищу теж не треба – вони всі на виду. Досить мати мужність і волю дізнатися, яким коштом скромні держслужбовці живуть на заздрість простим громадянам країни. І віддати їм належне нехай навіть за чинного законодавства. Як відомо, той, хто хоче щось зробити шукає спосіб, а той, хто не хоче – причину. Поки що статистика боротьби з рейдерами не на користь держави. За три минулих роки в Україні було виявлено 189 злочинів, пов'язаних з рейдерством. Найчастіше намагаються відібрати приватні готелі, торговельні центри, складські приміщення, а також земельні ділянки у рекреаційних зонах. У підсумку – лише 52 кримінальні справи. Скільки із них доведено до суду і який вирок винесено винуватцям – невідомо (*Рейд на рейдерів // UBR (<http://blog.ubr.ua/finansy/reid-na-reiderv-2027>). – 2012. – 28.02*).

***

Блог на сайті UBR

Про автора: Р. Демчак, президент Всеукраїнської громадської організації «Захисту прав споживачів фінансових послуг», власник корпорації Ukrainian Business Group, кандидат наук державного управління

Уперше з червня 2009 р., коли заборонили всі азартні ігри в Україні, букмекери отримали шанс легально повернутися у свій бізнес. 15 лютого у парламенті зареєстрували законопроект № 10053, яким пропонується викреслити букмекерство із закону «Про заборону грального бізнесу в Україні».

Автори законопроекту підкреслюють: букмекерська діяльність принципово відрізняється від азартних ігор, оскільки вигреш у ній залежить не від випадку. Парі – букмекерська ставка – це інтелектуальне змагання з прогнозу результатів незалежних подій. Посилаючись на досвід країн ЄС, депутати вказують на можливість легального існування тоталізаторів навіть у країнах, де азартні ігри теж заборонені.

Зручним приводом для переходу цього бізнесу із нелегального положення в інтернеті на цілком законні засади у реалі зазначено наближення європейського футбольного чемпіонату. Мовляв, вболівальники повинні мати змогу зробити ставки на улюблену команду. А щоб їх гроші як слід наповнювали бюджет, запропоновано щоб ліцензуванням діяльності букмекерів займалося Міністерство фінансів. Ліцензію на 5 років пропонується видавати лише юрособам, які не будуть вести будь яку іншу діяльність. Вимоги до уставного капіталу – 5 млн грн і ще на таку ж суму компанія повинна мати активи впродовж всього строку дії ліцензії. Основні надходження до бюджету становитимуть кошти від продажу ліцензій. Що за умов роботи підприємства із готівкою має свій сенс в українських реаліях.

Можливо з часом влада, яка демонструє прагматизм у питаннях наповнення бюджету, реалізує ідею створення окремого державного органу, який буде курувати всі без винятку види фінансових операцій, пов'язаних із гральним бізнесом. Звісно після законодавчого врегулювання діяльності таких суб'єктів та зняття заборони на роботу галузі, яка до 2009 р. мала річний оборот не менше, ніж 1,5 млрд дол. *(Букмекерам повернуть азарт // UBR (<http://blog.ubr.ua/finansy/bukmekeram-povernut-azart-2051>). – 2012. – 2.03).*

***

Блог на сайті Українська правда

Про автора: Е. Шнурко-Табакова, видавець та комунікатор

На сегодня есть одна новость – кому-то хорошая, кому-то плохая. А именно: бизнес – это политическая составляющая общественных процессов. Исполняя свои общественные функции, бизнес фактически пытается влиять на политические процессы, потому что изменения в законодательстве – это намного больше политика, чем ругня спикеров от политических партий на многочисленных ток-шоу страны.

Фактически законы любой страны это и есть регуляция нравственных норм в государстве. Межгосударственные договоренности – это не только обязательства политика, но и гарантия государства гражданам, что качество их прав и свобод соответствует мировым стандартам.

Почему бизнес, следуя идеологии информационного общества, постоянно должен быть озабочен правами человека и свободой слова? Потому что информационное общество невозможно без этих свобод, потому что бизнес, который будет работать в противоположном направлении, обречен на вымирание, и потому что в противном случае некоторые бизнесы будут призваны выполнять функцию полицейских. Особенно бизнесы, связанные с Интернетом во всех его проявлениях.

Неоднократные попытки охранять не универсальные ценности и постоянно изменяющиеся, разнородные правила поведения приводят к попытке подменить все законодательство Украины. Анонсированные якобы по требованиям Евросоюза законопроекты очень часто подменяют понятия и ценности: с европейских – на конченные, т. е. украинские.

На первом месте стоит уже действующий закон о персональных данных. В принятом по требованию Европы законе, главной темой которого является защита тайны личности, просто все перевернули, несмотря на многочисленные протесты бизнес-ассоциаций и правозащитных организаций. Европейские эксперты валяются в обмороках, пытаясь объяснить разным инстанциям, что закон носит характер диктаторского и по сути провоцирует нарушение тайны личности. Бизнес, устав бороться, отправляет на регистрацию всяческие базы сотрудников и клиентов, фактически предоставляя информацию для нового черного рынка продажи персональных данных. Кстати, у народа уже бытует мнение, что государство пытается переписать население страны по разным секторам – сотрудников, родителей учеников и студентов, клиентов банков и приходящих в обменники.

Второе, но еще более высокое место, принадлежит разнообразному законодательному процессу по авторским правам. Оставив за рамками ментальное наследие Ленина, что только материальное красть плохо, посмотрим, что на самом деле дискутируется и на чем возникает общественный резонанс. Правильно – начинать ли наказания с граждан и как их будет вылавливать провайдер. В основе украинской специфики лежит проблема отсутствия законодательного

разграничения провайдеров доступа, контент-провайдеров и сервис-провайдеров. Но намного больше украинская специфика состоит в том, что на гребне информации лежит «внесудебное блокирование» и мониторинг пользователей. Скорее всего решить вопрос не будет возможным без консолидации всех участников процесса – правообладателей, каналов и площадок продаж, обладателей точек доступа. Главное не забывать: только в условиях либеральной демократии и свободного рынка бизнес и граждане получают максимум денег и комфортного сервиса. И контроль за государством здесь должен быть в приоритете у любого бизнес-объединения.

Конечно же, самая яркая тема – очередная шняга о морали. То ли снятая, то ли рекомендованная к снятию комитетом. В принципе, ответственность добилась этого официального шага законодателей. Но добилась ли она того, что у авторского ядра трясутся руки и ноги при мысли подать что-нибудь новенькое? К сожалению нет. И старик Козлодоев продолжает ползать по теплым постелям слабых на мораль депутатов.

Развитие технологий сегодня изменяет ценности и степень открытости общества. Гугл имеет своей миссией структурирование мирового информационного пространства. Фэйсбук делает мир прозрачнее за счет ответственности персонального общения. Возможность любого человека писать на форумах и в блогах фактически является реализацией гарантированного конституцией права на высказывания. Доступ к информационным ресурсам – право на получение информации.

Что еще объединяет такие разные репрессивные законы между собой? Требования законов невозможно обеспечить технически, что свидетельствует всего лишь о хорошей памяти авторов законопроекта – они до сих пор хотят функционирования народа по правилам КГБ, когда каждая копия документа и телефонного разговора были под учетом и контролем вместе со связями и разговорами. Возможно, это также связано с отсутствием компетенций как у депутатов, так и их помощников. По простой причине – пробиться во власть можно совсем по другому списку компетенций. Здесь для бизнеса есть огромный потенциал: экспертный, обучающий и возглавляющий, потому что только придя во власть, хотя бы через законы о лоббировании, бизнес сможет инициировать реальные реформы, обеспечить их проектное выполнение и контроль за результатами.

Последний год характерен беспрецедентной консолидацией различных ассоциаций. Самые разные сегменты объединялись во временные и постоянные союзы на волне протестов против

очередных посягательств на свободы граждан и предпринимательства. 2012 год должен стать годом перехвата инициатив. Нужно сгенерировать форму и инструментарий, как заставить политиков если не следовать сразу, то хотя бы обещать в своих предвыборных сказках соблюдение прав и свобод общества.

По материалам доклада на VIII Конгрессе ИнАУ «Україна на шляху до інформаційного суспільства» 29 февраля 2012 г. (*Большой брат позаботится о каждом // Українська правда* (<http://blogs.pravda.com.ua/authors/shnurko-tabakova/4f4fc796c8da5>)). – 2012. – 01.03).

***

Блог на сайті Українська правда

Про автора: О. Погорелов, генеральний директор Української асоціації видавців періодичної преси

Мое личное мнение о том, что происходит с проектом закона № 5164, предполагающем запрет коммуникаций и спонсорства для производителей табачных изделий, могу назвать негативным.

А более всего меня беспокоит полная подмена понятий, которая окружает очень многое в том, как ведется работа с этим документом.

Я сейчас говорю исключительно о том, что происходит и что произойдет с медиа и в медиа, поскольку остальное не входит в круг моей экспертизы.

С самого начала очень многие важные положения этого документа были оценены экспертами как вредные для индустрии коммуникаций и бесполезные для общества. Бесполезные в смысле эффективности, ибо за красивыми слоганами о борьбе с подростковым курением и уменьшением числа курильщиков в Украине, к большому сожалению, не стояла ни продуманная стратегия, ни тщательно просчитанные действия, опирающиеся на полноценные исследования и оценку рисков.

Зато было много разнообразных уличных акций с обидными для народных депутатов словами на плакатах.

После справедливой критики в адрес законопроекта была создана специальная рабочая группа при парламентском Комитете по свободе слова. И она выполнила огромную работу.

Теперь, после того как законопроект подписан спикером и направлен на подпись Президенту, все оказалось перечеркнутым. И та прозрачность и демократические процедуры, которые приняты во всем

мире при работе по всем общественно важным тематикам, принесены в жертву.

Чему? Вот главный вопрос.

Медиа, которые являются платформой, необходимой обществу для развития, оказались в очередной раз «использованными». И эта демотивация работает против того, на что были направлены все старания авторов законопроекта.

Ведь для того, чтобы изменить поведение общества, необходимо его учить, помогать людям принимать правильные решения. Для этого и нужны медиа.

В случае, если Президент подпишет 5164 в том виде, в котором он существует в данный момент, медиа могут быть уверенными: людям, которые на словах ратуют за здоровье общества, сами медиа не нужны. Ибо они считают медиа не помощниками, а врагами. И работают с ними именно так, запрещая и указывая им, что нужно делать и чего нельзя.

А принимая решения кулуарно и непрозрачно, они сами стали подобны тому непрозрачному табачному дыму, который рисовали на плакатах с обидными для народных депутатов словами...
(О непрозрачном 5164 // Українська правда (<http://blogs.prawda.com.ua/authors/pogorelov/4f4f4fc3219a3>). – 2012. – 1.03).

***

Блог на сайті «Судебно-юридической газеты online»

Про автора: С. Пограничний, шеф-редактор «Судебно-юридической газеты», заступник голови Асоціації судей і працівників судів України

В последнее время все большую активность набирают заявления о том, что наступивший год обещает стать периодом кардинальных перемен для Украины в сфере защиты прав человека.

На данный момент отечественные реформы обсуждаются и анализируются в Европе. А это, без малого, изменения, касающиеся всей системы правоохранительных органов, судебной ветви власти, адвокатуры – по каждому направлению уже готовы соответствующие законопроекты. Стоит ли возлагать надежды на реформы в 2012 г.?!

2011 г. был непростым этапом реализации новых законодательных положений. Напомню, начало года ознаменовалось хаосом с внедрением автоматизированной системы документооборота – для

многих местных судов этот процесс стал настоящим испытанием ввиду отсутствия необходимой материально-технической базы. Достаточно много жалоб поступало и со стороны лиц, исковые заявления которых не регистрировали в судах вовремя ввиду указанной ситуации. Более того, сами судьи иногда описывали нововведение в негативном ключе. Однако к концу года обе стороны пришли к выводу – новация себя оправдала: представителям судов стало гораздо проще работать, а гражданам – получить необходимую информацию о ходе своего дела. Это еще раз доказывает: любые изменения изначально могут вызывать отторжение. Ведь старой системе необходимо перестраиваться, что, так или иначе, введет к определенному дискомфорту участников процесса. В то же время, жить дальше с явлениями, укorenившимися в нашей практике, тем же безальтернативным обвинительным уклоном в уголовном процессе, невозможно: мир давно шагнул вперед, пора и Украине решится на перемены.

Отчетливой перспективой текущего года является принятие новых законов об адвокатуре и прокуратуре, Уголовного процессуального кодекса, который успели окрестить как революционный, – и, судя по всему, сам факт его разработки и внесение в парламент является таковым. Все анонсированные документы направлены на повышение защиты прав человека. Другой вопрос, сколько пройдет времени на изменение мировоззрения представителей органов, ответственных за реализацию инновационных положений.

О проекте нового УПК. Можно ли говорить о реальном приближении к европейским стандартам в контексте проекта, внесенного в Верховную Раду?!

– Законопроект, предложенный авторским коллективом рабочей группы при Президенте Украины, прошел ряд консультаций. На него было дано подробное заключение экспертов Совета Европы, которые, дословно, отмечают, что новый проект УПК ясно указывает на существенные усилия, направленные на совершенствование предыдущих проектов. Речь идет и о соответствии европейским стандартам, в частности, Конвенции о защите прав человека и основных свобод и практики Европейского суда по правам человека.

Что касается и реформы украинского уголовного процесса, он обещает стать поистине революционным: вводится суд присяжных; институт следственного судьи, исключительно по решению которого предлагается избирать меру пресечения и продлевать ее срок, осуществлять негласные следственные действия, ограничивающие

конституционные права лиц, наложение ареста на имущество, принудительный привод, наложение денежного взыскания за неисполнение процессуальных обязанностей, отстранение от должности и пр.; ликвидируется возможность направления дела на дополнительное расследование, расширяются права защиты. Интересным моментом также может стать создание нового органа, который бы занимался расследованиями правонарушений.

У проекта УПК имеются и свои «подводные камни», например, защитниками теперь смогут выступать только адвокаты. С одной стороны, это повышает профессиональный уровень процесса, с другой – лишает родственников обвиняемых прав, которые они имели ранее. Вызывает вопросы и финансовая сторона документа – в частности, где взять деньги на реализацию положений о внедрении той же видеоконференцсвязи в условиях хронической нехватки средств на судебную систему.

В то же время, следует отметить, что пользоваться «распухшим» от правок, по словам самих судей, УПК 1960 г., далее невозможно. Эффективность его норм давно находится под сомнением, и коррекция отдельных статей положение не спасает – нужно реформировать весь процесс в комплексе.

– На реализацию прогрессивных норм УПК может пойти не один год. Более того, само по себе принятие закона не решит проблем – необходимо реформировать всю систему правоохранительных органов. Причем реформировать с точки зрения не только законодательных требований к квалификации их состава, но и мировоззрения исполнителей: сегодня, как известно, уклон у их представителей один – обвинительный, и любое несогласие с такой позицией вызывает контрдействия. Это ведет к следующему выводу: планомерная реализация новых положений невозможна без по-настоящему независимых судей. А для воплощения этой цели тоже необходимо провести реформы. В любом случае можно констатировать, что первый шаг на пути к европейским стандартам Украина сделала, и практически все стороны солидарны: есть политическая воля, которой не было целых 15 лет – именно столько времени прошло с тех пор, как, присоединяясь к Совету Европы, Украина обязалась реформировать уголовное судопроизводство. Таким образом, медлить с изменениями нельзя.

О перспективах судебной ветви власти в 2012 г.

– Безусловно, это продолжение реформы, начатой в 2010 г. В то же время, отечественные и зарубежные эксперты не раз отмечали, что

принятие новых законодательных актов, касающихся судебной системы, без внесения изменений в Конституцию не даст необходимого эффекта. Результативным может быть только комплексный «апгрейд» Основного Закона Украины, который коснулся бы и судостройства. В первую очередь, это устранение политического фактора в процессе назначения или избрания судей, а именно исключение из данного процесса парламента.

Таким образом, следующий шаг по внесению изменений в Конституцию активно обсуждается, и очевидно, что он неизбежно произойдет. Мы не можем дальше обращаться к зарубежным экспертам с тем, чтобы они рассматривали наши очередные законопроекты по усовершенствованию судостройства, когда главной преградой юридического характера являются конституционные положения, которые не позволяют судебной системе Украины соответствовать европейским стандартам. Не исключено, что в этом году, по крайней мере, первый шаг в этом направлении будет сделан (*«Мир давно шагнул вперед, пора и Украине решиться на перемены» // Судебно-юридическая газета (http://sug.kiev.ua/blognews.php?id_blog=115). – 2012. – 2.03).*

***

Блог на сайті UBR

Про автора: Р. Демчак, президент Всеукраїнської громадської організації «Захисту прав споживачів фінансових послуг», власник корпорації Ukrainian Business Group, кандидат наук державного управління

Майже через рік після першого оголошення боротьби із тінювими виплатами зарплат, українська влада знову взялася лякати роботодавців велетенськими штрафами за неофіційне працевлаштування робітників – до 34 тис. грн з юросіб (за кожного «нелегала»). А також передрікати покарання гривнею їхнього керівництва – до 8,6 тис. грн на одну посадову особу. Зокрема, голова Держінспекції з питань праці А. Черкасов наголосив, що уряд має добитися прийняття відповідних поправок до законодавства, щоб наймати на роботу працівників з порушенням встановлених правил підприємствам було фінансово не вигідно. Мовляв, середня сума штрафів у 2011 р. становила 531 грн, а у 20 % випадків штрафи взагалі не накладалися в зв'язку із малою значущістю суми. Для порівняння наведено приклади Болгарії (штраф в еквіваленті 83 тис. грн) та Румунії (256 тис. грн).

Цікаво, що мова знову йде про розробку тих самих законопроектів, які вже нібито були готові ще у 2011 р. Тим паче, що як у квітні, і липні і вересні 2011 р., у лютому 2012 р. лунають ті самісінькі аргументи за негайну легалізацію зарплат (із відповідним відрахуванням коштів у всі соціальні фонди держави). Мовляв, треба майже в 70 разів підняти суми фінансових санкцій, до близько 4,25 тис. дол. (34 тис. грн) і це одразу наблизить нас до цивілізованих країн Європи. За цього окрім міфічних 50 млрд грн, які нібито може щорічно отримувати держава на соціальні витрати, чиновники не наводять ніяких розрахунків. Чомусь вважається, що ці гроші просто лежать десь на підприємстві, яке не хоче їх платити державі.

Якщо в європейських країнах середньозважена ставка оподаткування фонду оплати праці доходить до 27 %, то в Україні цей показник перевищує 51 %. Коли держава забирає майже половину заробленого навряд чи можна казати про легалізацію оплати праці.

До речі, у сусідній Польщі змогли подолати проблему легалізації оплати праці економічними стимулами – впровадженням другого рівня пенсійного забезпечення та медичного страхування, що зменшило соціальні нарахування на фонд оплати праці. В Україні ж ні те ні інше так і не спромоглися втілити в життя, тому звично намагаються вдаватися до каральних заходів, тим самим провокує іще більший розквіт корупції.

Єдине, що має втішити роботодавців – обіцянка прийняти нові закони тільки після прийняття нового Трудового кодексу, на що влада навряд чи піде, аби не дратувати працюючих громадян – своїх майбутніх виборців (*Знов за працю штрафу // UBR (<http://blog.ubr.ua/finansy/znov-za-pracu-shtrafi-2050>). – 2012. – 2.03*).

***

Блог на сайті Кореспондент.Net

Про автора: А. Авторгов, адвокат, кандидат юридичних наук, партнер спеціалізованої юридичної фірми «Агентство по вопросам долгов и банкротства»

Читаю про «крокодилові сльози» банкірів з приводу законопроекту «Про споживче кредитування». Особливе розчулення викликає їх невдоволення спробою законодавця обмежити суму неустойки, яка може бути стягнута з споживача.

Дозволю собі нагадати про те, що в Україні ще з 1997 р. діє Закон України «Про відповідальність за несвоєчасне виконання грошових зобов'язань».

Даним законом, передбачено, що розмір пені за несвоєчасне виконання грошових зобов'язань обчислюється від суми простроченого платежу та не може перевищувати подвійної облікової ставки Національного банку України, що діяла у період, за який сплачується пеня.

Парадокс ситуації в тому, що дія цього закону поширюється лише на підприємства, установи й організації незалежно від форм власності та господарювання, а також фізичних осіб суб'єкти підприємницької діяльності, і не поширюється на громадян-споживачів фінансових послуг.

У разі укладення договорів з громадянами – фізичними особами банки можуть дати волю будь-яким забаганкам як то:

- передбачити стягнення і пені і штрафу за одне й те ж порушення, що суперечить вимогам ч. 1 ст. 61 Конституції України, згідно з якою ніхто не може бути двічі притягнений до юридичної відповідальності одного виду за одне й те саме правопорушення;
- передбачити в договорі обов'язок споживача сплатити комісії за все що можливо;
- визначити стягнення пені у такому розмірі, якому би позаздрили рекетири 1990-х.

Відповідно ж до нововведень, що пропонує законопроект, у договорах про споживчий кредит неустойка за невиконання зобов'язання щодо повернення кредиту та процентів за ним може бути встановлена лише у вигляді пені, розмір якої обчислюється від суми простроченого платежу та не може перевищувати подвійної облікової ставки Національного банку України, що діяла у період, за який сплачується пеня.

Також розмір неустойки не може перевищувати половини суми, одержаної споживачем за відповідним кредитним договором, і не може бути збільшений за домовленістю сторін.

І найголовніше, неустойка (штраф, пеня) сплачується у третю чергу після сплати прострочки та суми основного боргу.

То в чому ж тут загроза законопроекту банківській системі? У наведенні нарешті ладу на ринку кредитування та встановлення справедливих умов для споживача? (*Лухварський трауп // Корреспондент.net* (<http://blogs.korrespondent.net/users/blog/mail14/a59257>). – 2012. – 2.03).

***

Блог на сайті Корреспондент.Нет

Про автора: В. Хвостов, юрист, правовець

Репутація Конституційного Суду України як об'єктивного, високопрофесійного, незалежного органу серйозно похитнулася після недавнього рішення щодо конституційності частин четвертої і п'ятої статті 12 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» (№ 17-рп/2011 від 13.12.2011 р.), згідно з якими допускається використання в судах, поряд з державною, регіональних мов або мов меншин.

Цим рішенням єдиний орган конституційної юрисдикції в Україні вчинив замах на своє попереднє рішення (так звана справа про застосування української мови, № 10-рп/99 від 14.12.1999 р.), а також на національну безпеку. Відповідно до статті 6 Закону України «Про основи національної безпеки» (№ 964–IV від 19.06.2003 р.) одним із пріоритетів національних інтересів України є забезпечення розвитку і функціонування української мови як державної в усіх сферах суспільного життя на всій території України.

Закон України «Про судоустрій і статус суддів»

Проект цього закону 31 травня 2010 р. вніс В. Янукович. Провладна більшість дуже поспішала. Особливо старався відомий в Україні і на теренах СНД «підрахуй», голова Комітету з питань правосуддя С. Ківалов, у комітеті якого президентський законопроект оперативно препарували. Там, зокрема, доповнили ст. 12: «4.У судах, поряд з державною, можуть використовуватися регіональні мови або мови меншин відповідно до Закону України «Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин» у порядку, встановленому процесуальним законом. 5.Використання в судочинстві регіональних мов або мов меншин гарантується державою та забезпечується за рахунок коштів Державного бюджету України». І вже через три (!) дні кількесот сторіноківий документ був прийнятий за основу. В опозиції було сподівання на друге читання, яке відбулося 7 липня 2010 р., але з-понад тисяча семисот пропозицій переважну кількість не врахували.

Не вдалося представникам опозиційних фракцій поставити на голосування проект постанови про направлення законопроекту до Венеціанської комісії. Не зважив головний парламентар В. Литвин і на порушення Регламенту Верховної Ради України, всупереч якому

були внесені поправки до 50 статей, які не були предметом розгляду в першому читанні. Не дослухались і до аргументів голови Верховного Суду України В. Онопенка, який у своєму виступі перед початком розгляду законопроекту в другому читанні сказав, що близько 20 положень цього проекту прямо суперечать Конституції України: «Спробуйте пригадати, – апелював він до народних депутатів, – коли востаннє до законопроекту, який вноситься на друге читання, було 25 сторінок зауважень Головного юридичного управління... Ключові положення цього проекту не відповідають міжнародним стандартам Ради Європи, яка закликає українську владу утриматися від остаточного схвалення законопроекту до отримання остаточних висновків Венеціанської комісії».

Звернення до Конституційного Суду України

У своєму конституційному поданні 54 народні депутати України від двох опозиційних фракцій охарактеризували положення ч. 4,5 ст. 12 згаданого закону як такі, що суперечать частині другій ст. 8 та ч. 1 й ст. 10 Конституції України.

Мабуть, народні депутати не сподівалися, що рішення, яке ухвалив Конституційний Суд України 13 грудня 2011 р., «розверне» їх подання на 180 градусів. Хоча на що було сподіватися після того, як цей важливий орган 12 липня минулого року очолив уродженець Макіївки Донецької області А. Головін. Заради справедливості варто підкреслити, що це рішення було далеко не одностайним. Із 18-ти суддів четверо висловили окрему думку.

Окремі думки

Судді Конституційного Суду України Д. Лилак, П. Стецюк, В. Кампо і В. Шишкін не погодилися з ухваленим рішенням і звернули увагу на те, що воно є юридично нечистим, змішує поняття мов меншин та мов національних меншин і зменшує роль української мови всупереч Конституції України.

На думку Д. Лилака, будь-яке обмеження статусу української мови (а саме це випливає з рішення) руйнує конституційний лад держави і суперечить національним інтересам України. «Термін «регіональні мови», – зазначає він, – не є конституційно-правовою категорією, адже такі мови фактично не існують на території України». Рішення Конституційного Суду України, на переконання судді Лилака, не тільки створило колізію між законом «Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин», самою Хартією і законом «Про судоустрій і статус суддів», а й призвело до

внутрішнього протиріччя між положеннями ст. 12 цього закону. Так, частина третя цієї статті, всупереч двом наступним частинам, визначає, що суди використовують державну мову та гарантують право громадян на використання ними в судовому процесі рідної мови або мови, якою вони володіють. Тобто право на використання в процесі судочинства мов меншин належить не судам, а громадянам – учасникам судового процесу. Зазначене узгоджується із Рішенням Конституційного Суду України від 22.04.2008 р. № 8-рп/2008 (справа про мову судочинства).

Інший суддя Конституційного Суду України Віктор Шишкін наголошує на тому, що положення статті 10 основного закону («Держава забезпечує всебічний розвиток і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України») міститься в розділі I «Загальні засади», які «встановлюють стрижневі елементи суспільного ладу Українського народу і конституційного устрою Української держави, тобто доктринальні положення державотворення». Тому рішення Конституційного Суду України від 13 грудня 2011 р. він вважає не лише замахом на мову титульної нації, але й на державний устрій України: «Змінювання меж функціонування державної мови є змінюванням конституційного ладу України, а це право згідно з ч. 3 ст. 5 Конституції України належить виключно народіві і не може бути узурповане державою, її органом або посадовими особами».

Крім того, В. Шишкін зазначає, що термін «регіональні мови» незрозумілий для правозастосування: «Що це означає практично в Україні, які мови можна назвати цим терміном, не змішуючи його з терміном «мови національних меншин»? Приймаючи закон «Про судоустрій і статус суддів», Верховна Рада України формально послалася на Закон України «Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин», і не взяла до уваги його зміст.

Закон про ратифікацію був ухвалений «із застережувальними нормами, завдяки яким взагалі виключається можливість використання в українському законодавстві терміна «регіональної мови». Так, у ст. 2... чітко зазначено, що положення Європейської хартії регіональних мов або мов меншин застосовується лише до мов національних меншин в Україні, які визначені у вичерпному переліку... Ратифіковані Україною положення Хартії не передбачали поширення застосування мов національних меншин, а тим більше «регіональних мов», на ведення судового процесу. Таким чином, у чч. 4,5 ст. 12

Закону законодавець порушив положення Конституції України і вийшов за межі Закону про ратифікацію» (*Нинішній Конституційний Суд як інструмент русифікації // Корреспондент.net* (<http://blogs.korrespondent.net/users/blog/khvastov1958/a59309>). – 2012. – 3.03).

***

Блог на сайті «Судебно-юридической газеты online»

Про автора: С. Пограничний, шеф-редактор «Судебно-юридической газеты»

Не успел вступить в силу новый Порядок совершения нотариальных действий нотариусами Украины (утвержден приказом Минюста от 22 февраля 2012 г. № 296\15), как в СМИ появился ряд материалов, посвященных «новым» сверхполномочиям налоговой, прописанным в документе. Суть нововведений сводилась к тому, что ГНС с вступлением в силу Порядка сможет одобрять или не одобрять сделки по отчуждению недвижимого имущества (о масштабах коррупционных рисков в таком случае можно было бы только догадываться). В частности, согласно с редакцией Порядка, разосланного Министерством юстиции 3 марта, п. 2.2 главы II раздела II Порядка выглядел следующим образом: «Договоры об отчуждении или залоге недвижимого и движимого имущества удостоверяются нотариусом при условии письменного согласия соответствующего налогового органа». Данная информация, опубликованная в сети Интернет, судя по количеству звонков и электронных писем, обрушившихся на редакцию, очень обеспокоила читателей, просивших прояснить ситуацию.

Мне бы хотелось попросить читателей не сеять панику и сохранять спокойствие. На данный момент (5 марта 2012), редакция обозначенного пункта, размещенного на сайтах Верховной Рады и самого Минюста, выглядит вполне адекватной: «Договоры об отчуждении или залоге недвижимого и движимого имущества удостоверяются нотариусом после проверки отсутствия налогового залога». Поэтому нет поводов для беспокойства. Тем более, что по телефону в Минюсте подтвердили информацию о том, что, действительно соответствующие изменения в текст документа были внесены, однако получить вразумительный ответ, с чем связан такой «ляп», так и не удалось. Но даже если предположить, что осталась бы прежняя формулировка, она, по сути, не имела бы юридической силы. И для этого есть ряд причин.

Во-первых, Порядок, как подзаконный акт, не может устанавливать полномочия того или иного органа. В том числе и право ГНС одобрять или не одобрять частно-правовые сделки, к коим относится и отчуждение недвижимого имущества. Это может устанавливать только закон.

Во-вторых, даже если допустить, что такое право налоговой будет закреплено на законодательном уровне, это будет противоречить Конституции, нормы которой гарантируют защиту права собственности всех субъектов права: «Государство обеспечивает защиту прав всех субъектов права собственности и хозяйствования. Все субъекты права собственности равны перед законом».

В-третьих, такие полномочия налогового органа нарушили бы основной принцип права собственности – владеть, пользоваться и распоряжаться принадлежащим владельцу имуществом по своему усмотрению и в своих интересах.

Поэтому никакой угрозы Порядок не несет. Более того, некоторые моменты теперь будут прописаны в нем более детально. В частности, со вступлением документа в силу (а произойдет это с момента его официального опубликования), он будет регулировать еще и механизм учета депозитных операций нотариусов. Ведь на данный момент такие операции регулируется отдельной инструкцией. Кроме того, новый документ более подробно регулирует вопросы, касающиеся удостоверения сделок, связанных с участием детей и лиц, над которыми установлена опека или попечительство, а также сделок, связанных с распоряжением имущества, которое находится в общей совместной собственности (*Согласие налоговиков на удостоверение сделок по недвижимости не требуется!* // *Судебно-юридическая газета* (http://sug.kiev.ua/blognews.php?id_blog=129). – 2012. – 5.03).

***

Блог на сайті «Українська правда»

Про автора: Є. Соболев, журналіст, громадський активіст

Міністр внутрішніх справ Захарченко, а Вам можна дати в ніс?

Я серйозно.

У ніч з 6-го на 7-ме лютого були побиті двоє жінок, які протистояли варварському встановленню кіосків у своєму дворі на проспекті Свободи, 24. Спочатку кілька разів ударили в обличчя літню жінку, потім – її доньку.

Донька є представницею «Репортерів без кордонів» в Україні, і змогла привернути увагу до своєї біди. (На відміну від інших тисяч людей, міністре). Ви оголосили, що берете цю справу під особистий контроль.

У мене складається враження, що ні хрена Ви не контролюєте. Тому я розповім, що було далі.

Оксана зафіксувала побої, написала дві заяви до Вашої міліції. Активісти мережі САМ, членом якої вона є, дізналися прізвище й адресу нападника. Переконалися, що це ж відомо і міліції, і прокуратурі, і, як законслухняні громадяни, стали чекати дій правоохоронців.

Пройшов місяць. Прокуратура Подольського району на чолі з Ю. Севруком не побачила в цій історії перешкоджання журналістський діяльності. Але пообіцяла, що міліція розслідує справу про хуліганство.

Що далі? А далі, міністре, Ваш підлеглий Віктор Орлов підписав відмову в порушенні кримінальної справи. Тому що нападник сказав йому, що він нікого не бив. В. Орлов є дільничним міліціонером у районі Оксани.

Міністре, та й дільничий теж, на що Ви нас штовхаєте? Нам треба самим поїхати на проспект Радянської України і бити ніс цього Неджентльмена? Чи, може, заїхати в ніс Вам, громадянин Захарченко? Урешті-решт, ми платимо гроші Вам і Вашому багатосоттисячному відомству, щоб хоча б жінок не можна було бити безкарно.

За логікою Вашого підлеглого, ми потім скажемо, що не били Вас, та й усе.

ПЗ. Керівникам Подільської міліції. У середу, о 12:00 ми йдемо до вас роз'яснювати, що нормальні громадяни очікують від нормальних правоохоронців у таких ситуаціях (*Міністр внутрішніх справ Захарченко, а Вам можна дати в ніс? // Українська правда (<http://blogs.pravda.com.ua/authors/sobolev/4f54a0d34917f/>). – 2012. – 5.03*).

***

Блог на сайті «Українська правда»

Про автора: А. Пишний, член Політради, голова Комітету партійного контролю політичної партії «Фронт змін», координатор напрямку «Бюджет зростання», кандидат юридичних наук

Ситуація в Україні підважує звичні закони природи. З одного боку, країна надзвичайно багата – інакше не пояснити, як так сталося, що її грабують десятиліттями і досі не дограбували. З іншого боку,

---

за даними Пенсійного фонду, на кінець минулого року 700 тис. осіб отримували зарплату в межах мінімальної, а 1,3 млн громадян – і того менше. Тобто, у супереч законам природи, 2 млн осіб примудряються не лише жити на 1004 грн, але й утримувати на ці гроші свої сім'ї (ще близько 4 млн осіб) та платити комунальні послуги.

З іншого боку, шикарні приватні маєтки та убогість там, де щось (але не для себе) роблять чиновники, підтверджують спостереження М. Ломоносова: «Якщо десь убуде, то в іншому місці обов'язково прибуде».

Нині в Україні існує наявне економічне диво – у супереч усім законам природи. Адже Україна вийшла на перше місце у світі за кількістю податків.

Згідно з інформацією Світового банку, за підсумками 2011 р. Україна посіла перше місце у світовому рейтингу складності оподаткування.

Український бізнес у тій чи іншій формі виплачує 135 різних податків. Це абсолютний світовий рекорд.

Попри те, що українців так унікально тиснуть податками, позаду нас за рівнем ВВП на душу населення ще майже півглобуса – практично вся Африка і значна частина Азії. Тож, попри всі зусилля влади та її хабарників, у нас ще щось виробляють.

І не питаєте, яких висот досягла б країна, якби в ній було нормальне оподаткування. Бо чомусь стає сумно через розтринькання національних ресурсів. Один з головних – час.

Під час упровадження податкової реформи уряд заявляв, що наслідки реформ не будуть відчутні одразу. Так і сталося. Знадобився рік, щоб українська податкова система була визнана найскладнішою податковою системою світу. Це і є, напевно, перші «схвальні» оцінки світової спільноти щодо ефективності податкової реформи.

Українська економіка свою оцінку вже дала – за минулий рік свою діяльність припинили близько 245 тис. малих підприємств. Це ще одне свідчення того, що реформами влада називає «пересування наперетків».

А цифри офіційної статистики про кількість людей, які отримують мінімальну зарплату, демонструють дві речі. По-перше, мільйони українців драконівською податковою політикою влади позбавлені коштів навіть на достатнє харчування, вони доведені до рівня жebraків. За даними ООН, 80 % українців перебувають за межею бідності.

По-друге, сотні тисяч українців-підприємців через той самий податковий терор змушені ховатися у «тінь», мимоволі стаючи порушниками закону.

Очевидно, нинішньому режиму легше правити жебраками та злочинцями. Потужний, заможний, самодостатній, мислячий середній клас навряд чи терпів би таку владу. Але, як показує історичний досвід, і бідняки здатні на вибух. Вибух, під уламками якого, надовго може бути поховано не лише режим Януковича, але й тисячі людських життів та майбутнє країни.

Цікаво, що здорових ідей щодо оптимізації податкової системи в країні більше ніж досить. Тільки по пам'яті можна згадати законопроект А. Яценюка про єдиний податок та сприяння створенню робочих місць, проект Податкового кодексу М. Катеринчука тощо.

Замість того уряд готує чергову «припарку» – нові поправки до сумнозвісного Податкового кодексу. Це вже восьма група поправок за рік – «покращення» триває.

Подумалось, може, Віктору Федоровичу разом з Миколою Яновичем прислів'я: «Краще – ворог хорошого» і зупинитись у своїх експериментах над країною та пошуках податкової досконалості? Ми вже й так абсолютні світові рекордсмени, далі – космос (*Назло рекордам // Українська правда (<http://blogs.pravda.com.ua/authors/pyshny/4f5605e3379cf/>). – 2012. – 6.03*).

***

Блог на сайті LB.ua

Про автора: Д. Голубов, голова Інтернет партії України, «відомий хакер»

Прислали ссылку о том, что в Украине вводят налог на Skype, сначала подумал, что журналисты что-то не так поняли, оказывается, всё так и есть.

«Новые доходы можно получать только благодаря монетизации услуг доступа к контенту. Операторы связи хотят и имеют полное право зарабатывать на передаче данных интернет-приложений. Это естественно. На сегодняшний день все сети используются только как транзитная труба. В результате компании не хотят продолжать модернизировать сети. Поэтому мы однозначно будем разрабатывать нормативные документы в сфере регулирования доступа к услугам, информации, контенту. Мы находимся на первом этапе – только открываем дверь. И мы не знаем, что за ней будет», – глава НКРСИ П. Яцук.

Это либо неудачная шутка, либо кто-то употребляет наркотики на работе. Сначала они хотели ввести налог на Интернет – не вышло,

потом хотели заставить каждый интернет-магазин арендовать офис – не вышло, дальше попробовали закрыть Ex.UA – опять мимо.

С налогом на Skype снова ничего не выйдет. Вы опять заставите интернет-пользователей выходить на улицу, и в итоге отмените этот бред. В казне нет денег? Нужно меньше воровать! Во всех европейских странах политики воруют 5 %, у нас 80 %, а потом хотят компенсировать это идиотскими налогами. Я считаю, что необходимо срочно вводить налог на глупые мысли чиновников и депутатов, потом поставить счетчики на унитазы в каждом доме, чтобы замерять, кто в Украине еще хорошо живёт, это и наполнит украинскую казну. Украинским пенсионерам уже ввели посекундную тарификацию на телефон, и теперь они не могут даже разговаривать по телефону, теперь хотят забрать эту возможность и у украинской молодежи.

С такими темпами Украина перегонит Беларусь, где уже нельзя заходить без специального разрешения на иностранные сайты, так и до Кубы не далеко (*Налог на Skype – высшая мера неадекватности украинской власти // LB.ua (http://lb.ua/blog/dmitriy_golubov/140027_nalog_skype_visshaya_mera.html). – 2012. – 6.03*).

***

Блог на сайті «Судебно-юридической газеты online»

Про автора: О. Слободян, юриспруденція, фондовый рынок

В наше время трудно найти человека, чьи права ни разу не нарушали банки, страховые компании, компании по управлению активами и прочие финансовые учреждения. Чтобы защитить свои права, клиенты финансовых компаний вынуждены проходить долгий путь переговоров и судебных тяжб. В Украине отсутствует механизм охраны и защиты прав пользователей финансовых услуг. Впрочем, отсутствует и комплексное законодательство в этой сфере. Особо остро это ощутят на себе участники пирамиды МММ.

Во многих цивилизованных государствах существуют схемы альтернативного решения споров за участием потребителей финансовых услуг, одной из которых является институт финансового омбудсмена. Некоторые отечественные финансовые компании включают в договора с потребителями своих услуг предостережения о том, что все спорные вопросы будут решаться определенным третейским, обычно «карманным» судом.

Всем известна коррумпированность нашей судебной системы. Многие решения судов вообще не выполняются или выполняются годами.

В тоже время мировая практика показывает, что досудебное урегулирование споров медиатором – финансовым омбудсменом – действительно, способно разгрузить работу судов. Он является арбитром между финансовыми учреждениями и потребителями их услуг. Если обманутый клиент финансовой компании не захочет или не сможет судиться с ней, то он вправе обратиться за помощью к финансовому омбудсмену.

Сегодня в Украине уже существуют два омбудсмена – уполномоченный Верховной Рады Украины по правам человека и Уполномоченный Президента Украины по правам ребенка. В феврале прошлого года Центр «Голубая лента» при финансовой поддержке ООН и ЕС презентовал законопроект «О внедрении службы финансового омбудсмена в Украине». Идея умерла. Иначе быть не могло.

Едва «разобравшись» с пенсионной реформой, Верховная Рада Украины взялась за повышение доверия к рынку финансовых услуг. Народным депутатом Ю. Полунеевым был подан на рассмотрение проект закона «О внесении изменений в некоторые законодательные акты Украины относительно создания на финансовых рынках Украины системы защиты пользователей финансовых услуг». Среди прочих интересных вещей он говорит об Уполномоченном по защите прав потребителей финансовых услуг. Несомненно, законопроект достаточно прогрессивный и не будет поддержан парламентом. Возникает еще один логический вопрос, а нужен ли стране, в которой повсеместно нарушаются права граждан, финансовый омбудсмен? *(В Украине появится финансовый омбудсмен? // Судебно-юридическая газета (http://sug.kiev.ua/blognews.php?id_blog=130). – 2012. – 7.03).*

***

Юридичний блог компанії Jurimex

Про автора: Д. Гетманцев, президент юридичної компанії Jurimex

Казнить нельзя помиловать. Именно это крылатое выражение вспоминается, когда читаешь последнее письмо Государственной налоговой службы от 06.02.2012 г. № 3443/7/17-1217, посвященное возможности лиц, торгующих ювелирными изделиями, находиться на упрощенной системе налогообложения.

Ситуация сложилась следующая: в январе 2012 г. торговцы ювелирными изделиями, заявившие о своем желании стать плательщиками единого налога, обнаружили, что налоговые органы отказывают в удовлетворении их заявлений. Мотивируя свое поведение, государственные налоговые инспекции ссылались на письмо ГНС Украины от 19.01.2012 г. № 255/6/7-216.

Участников ювелирного рынка такая позиция налогового органа, конечно, не обрадовала, и они обратились за помощью и разъяснениями в Комитет по финансам, банковской деятельности, налоговой и таможенной политике Верховной Рады. И 27.01.2012 г. комитет изложил свою позицию в письме № 04-39/10-83, где отметил, что юридические и физические лица-предприниматели при осуществлении ими производства часовых корпусов из драгоценных металлов, ювелирных изделий из драгоценных металлов, а также оптовой и розничной торговли ювелирными изделиями имеют право выбрать упрощенную систему налогообложения, учета и отчетности и зарегистрироваться плательщиками единого налога в соответствии с нормами Налогового кодекса (НК).

Прочитав разъяснение, рынок на некоторое время облегченно вздохнул и вновь устремился штурмовать налоговые инспекции. Еще бы, ведь письмо было за подписью главы комитета В. Хомутинника. А кому, как не одному из непосредственных авторов Закона от 04.11.2011 г. № 4014 «О внесении изменений в Налоговый кодекс Украины и некоторые другие законодательные акты Украины об упрощенной системе налогообложения, учета и отчетности», лучше знать, что именно имел в виду законодатель.

Но счастье длилось недолго. Уже 6 февраля 2012 г. в письме от 06.02.2012 г. № 3443/7/17-1217 ГНС вновь подчеркнуто, что продавцы ювелирных изделий не могут быть плательщиками единого налога.

В целом проблема заключается в отсутствии однозначной позиции по поводу толкования одной-единственной правовой нормы, а именно абз. 4 пп. 291.5.1 п. 291.5 ст. 291 НК от 02.12.2010 г. № 2755-VI, которым определено, что субъекты хозяйствования, осуществляющие добычу, производство, реализацию драгоценных металлов и драгоценных камней, в том числе органогенного образования, не могут быть плательщиками единого налога.

Поскольку Налоговым кодексом не раскрыто как понятие «драгоценные металлы и драгоценные камни», так и понятие о деятельности по их «добыче, производству и реализации», то, учитывая требования ст. 5 НК, обратимся к другим нормативно-правовым актам.

Специальным законом, осуществляющим государственное регулирование добычи, производства, использования, хранения драгоценных металлов и драгоценных камней и контроля за операциями с ними, является Закон «О государственном регулировании добычи, производства и использования драгоценных металлов и драгоценных камней и контроле за операциями с ними» (далее – Закон № 637).

Обосновывая свою позицию, ГНС Украины ссылается на ст. 1 указанного Закона, согласно п. 1 которой драгоценные металлы – это золото, серебро, платина и металлы платиновой группы (палладий, иридий, родий, осмий, рутений) в любом виде и состоянии (сырье, сплавы, полуфабрикаты, промышленные продукты, химические соединения, изделия, отходы, лом и т. п.), а драгоценные камни определены как естественные и искусственные (синтетические) минералы в сырье, необработанном и обработанном виде (изделиях) (п. 2 ст. 1 Закона № 637).

Кроме того, ГНС Украины в качестве аргумента использует понятие «изделия из драгоценного металла», также определенное в Инструкции об осуществлении государственного экспертно-пробирного контроля за качеством ювелирных и бытовых изделий из драгоценных металлов, утвержденной приказом Министерства финансов Украины от 20.10.99 г. № 244 и зарегистрированной в Министерстве юстиции Украины 25.03.2004 г. под № 369/8968.

Так, изделие из драгоценного металла – это любое ювелирное (бытовое) изделие, изготовленное из сплавов драгоценных металлов (золота, серебра, платины, палладия), которое используется в качестве украшения или предмета быта.

На основании вышеуказанных норм ГНС Украины и делает вывод, что «субъекты хозяйствования, осуществляющие добычу, производство и реализацию драгоценных металлов и драгоценных камней, в том числе ювелирных изделий, не могут применять упрощенную систему налогообложения».

Можно согласиться с позицией ГНС в той части выводов, что в понимании п. 1–2 ст. 1 Закона № 637 ювелирные изделия подпадают под определение «драгоценные металлы» или «драгоценные камни», однако позиция, что «торговля драгоценными металлами и/или драгоценными камнями» и «торговля ювелирными изделиями» в понимании Закона № 637 является одним и тем же, как мне кажется, несколько преждевременна.

По своей правовой природе ст. 1 Закона № 637 является правовым глоссарием, приводящим определение основных терминов и понятий, используемых в указанном Законе. Однако, внимательно изучив статью, можно увидеть, что она не раскрывает такую дефиницию, как «торговля драгоценными металлами и драгоценными камнями».

Ст. 14 Закона № 637, регулирующего этот вид деятельности, имеет название «Торговля драгоценными металлами и драгоценными камнями и изделиями из них». Так, согласно ч. 2 указанной статьи, правила торговли драгоценными металлами (кроме банковских металлов) и драгоценными камнями, драгоценными камнями органогенного образования и полудрагоценными камнями в сыром и обработанном виде и изделиями из них, принадлежащими субъектам предпринимательской деятельности на праве собственности, устанавливаются Кабинетом Министров. То есть законодатель в ст. 14, говоря о торговле как о виде деятельности, разграничивает торговлю драгоценными металлами, торговлю драгоценными камнями и торговлю изделиями из них.

Именно поэтому, основываясь на грамматическом толковании, в понимании Закона № 637 торговля драгоценными металлами, торговля драгоценными камнями и торговля изделиями из них (ювелирными изделиями) являются отдельными видами деятельности.

И, как следствие, на вопрос, могут ли быть торговцы ювелирными изделиями плательщиками единого налога, по мнению автора этих строк, Закон дает положительный ответ.

Толкование права – это довольно сложный процесс, который зачастую напоминает решение математического уравнения с несколькими неизвестными. И если не принять во внимание все имеющиеся показатели или просто «потерять запятую», результат может оказаться не соответствующим истине.

При оценке результатов решения Государственной налоговой службой «юридических уравнений», которые задал Налоговый кодекс, автора не покидало ощущение, что налоговый орган не только руководствуется неполными «исходными значениями», но и в определенных случаях полностью игнорирует моменты, свидетельствующие в пользу налогоплательщиков.

Конечно, последнее слово останется за судами. Надеюсь, при вынесении решений они будут руководствоваться требованиями п. 56.21. ст. 56 НК, согласно которым, в случае, если норма этого

кодекса или иного нормативно-правового акта, изданного на основании этого кодекса, либо если нормы разных законов или разных нормативно-правовых актов, либо если нормы одного и того же нормативно-правового акта противоречат друг другу и допускают неоднозначную (множественную) трактовку прав и обязанностей налогоплательщиков или контролирующих органов, вследствие чего имеется возможность принять решение в пользу как налогоплательщика, так и контрольного органа, – решение принимается в пользу налогоплательщика.

Коментарі:

Д. Гетманцев, кандидат юридических наук, адвокат:

– Вряд ли справедливо требовать от ГНС полной поддержки позиции предпринимателей, как и толкования налогового законодательства в их пользу. В то же время искажение очевидных положений законодательства в ущерб плательщику с целью сбора поступлений в государственный бюджет любой ценой является недопустимым. Однако такую позицию налоговой службы видим все чаще и чаще. Налоговики неправильно, превратно понимают интересы службы, фактически злоупотребляя своими правами, дискредитируя саму идею справедливого налогообложения, лежащую в основе любой цивилизованной налоговой системы.

Именно потому такие проявления злоупотреблений налоговой службы должны находить оценку как со стороны налогоплательщиков, так и экспертной среды. *(Неоднозначное толкование // Юридический блог компании Jurimex (<http://jurblog.com.ua/category/nalogovoe-pravo/>). – 2012. – 7.03).*

***

Блог на сайті Корреспондент.Net

Про автора: П. Петренко, адвокат, юрист

Як доводить практика, єдина найуспішніша роль, із якою діюча влада справляється на тверду «п'ятірку», – законодавчого бракороба.

Спочатку провладні парламентарі нашвидкоруч ліплять собі ж угодні законопроекти, приймають їх у першому читанні, а потім або самі ж їх відкликають, або дороблюють в екстремному режимі – на ходу. Така схема роботи для влади вже стала звичною. А непрофесіоналізм і лобізм дій парламентарів та урядовців зашкалює.

Проте квапливість у законотворчій сфері просто неприпустима при розробці такого важливого документа, як

Кримінально-процесуальний кодекс. Адже він визначатиме долі десятків, ні – сотень тисяч людей. Але й тут не обійшлося без грубих недоробок, які вже в котрий раз довелося визнати самим розробникам президентського проекту КПК.

Так, напередодні не ухвалювати кодекс В. Януковича на своєму засіданні рекомендувала президентська Комісія зі зміцнення демократії та утвердження верховенства права. Експерти комісії наголосили, що документ у багатьох положеннях суперечить Конституції України, Європейській конвенції з прав людини та низці резолюцій й рекомендацій Парламентської асамблеї Ради Європи.

Тому давайте більш детально зупинимося на ключових провальних положеннях провладного проекту КПК.

По-перше, президентський проект КПК не передбачає порушення кримінальної справи як окремої стадії. Відповідно до нього кримінальне провадження у справі починається з моменту внесення запису до Єдиного реєстру досудових розслідувань. А от підставою внесення відомостей до реєстру, серед іншого, може бути заява будь-якої особи, яка не піддаватиметься жодній додатковій перевірці. Окрім того, внесення запису до реєстру не може бути оскаржене.

Наведу приклад. Бажаючи помститися, певний громадянин написав заяву-наклеп на свого сусіда: мовляв, той винен у певному резонансному вбивстві. Щойно ця заява буде зареєстрована, як відносно бідолога-сусіда можуть проводитися слідчі дії, тобто допити, обшуки тощо. І йому доведеться крізь все це пройти, так як оскаржити реєстрацію заяви він не матиме права.

По-друге, проект КПК, прийнятий у першому читанні, закріплює принцип змагальності, але позбавляє сторону захисту можливості самостійно збирати докази. Фактично зазначена суть «принципа змагальності» суперечить його назві, оскільки обмежує права однієї зі сторін.

По-третє, Президент пропонує встановити у КПК, що адвокат може просто бути присутнім під час слідчих дій. Тобто у разі проведення допиту або обшуку адвокат виконуватиме функцію німого свідка. Навіть якщо він виявить під час слідчих дій певне порушення, то права голосу не матиме. Навіщо потрібен такий «весільний генерал», не ясно. Проте чітко зрозуміло одне – це чергове нівелювання прав підозрюваного, обвинуваченого, засудженого або свідка.

Ідемо далі. У проекті КПК визначено, що участь захисника є обов'язковою лише щодо особливо тяжких злочинів. В інших

випадках підозрюваному, звичайно, дозволять найняти адвоката, проте відсутність адвоката не перешкоджає проведенню слідчих дій, тобто їх можна буде проводити і без захисника. Нині в Україні є звичною практика, коли особливо тяжкий злочин спершу кваліфікують як тяжкий, для того щоб простіше та швидше провести слідчі дії без участі захисника. А вже перед судовим засіданням знову визнають злочин особливо тяжким. Тобто у такий спосіб кількість обвинувальних вироків штучно завищується і, відповідно, процвітає засудження невинних.

А тепер – найцікавіше. Проект КПК передбачає залишення за прокуратурою функції досудового слідства та визначає, що накази прокурора слідчому є обов'язковими до виконання, а їх ігнорування нестиме для слідчого кримінальну відповідальність. Фактично у такий спосіб діюча влада планує узаконити верховенство прокуратури на досудовому слідстві, що прямо суперечить Конституції України. Цілком зрозуміло, що поставлений у такі рамки слідчий дослівно виконуватиме вказівки прокурора, щоби уникнути кримінальної відповідальності.

Окрім того, президентський проект КПК передбачає надшироке коло підстав для застосування запобіжного заходу у вигляді взяття під варту та визначає граничний строк затримання у 72 години. Цього часу для слідчих буде більше ніж достатньо для того, щоб вибити з невинної особи будь-яке зізнання. Наприклад, підозрюваного в крадіжці на 200 грн можуть взяти під варту, хоча, по суті, він не може становити такої небезпеки суспільству, яка вимагає його ізоляції. Європейське правосуддя в таких випадках застосовує не такі радикальні запобіжні заходи, для всього світу звичною практикою є домашній арешт, підписка про невиїзд та застава.

І насамкінець – проект КПК пропонує створення суду присяжних, який діятиме у складі з двох суддів та трьох присяжних. Суд присяжних вирішуватиме долю тих обвинувачених, щодо яких можливе використання такого покарання, як довічне позбавлення волі. Враховуючи те, що в європейській практиці судочинства суд присяжних щонайменше складається з 8 осіб, запропоновані провладним КПК три присяжні виконуватимуть лише декоративну функцію. Оскільки 2 із 3 – це вже більшість, то доля підсудного залежатиме максимум від 2 осіб, щодо яких зацікавлені особи легко зможуть знайти потрібні методи впливу.

Давайте ж розглянемо основні пропозиції лідера «Фронту змін» А. Яценюка до первинної редакції КПК, яку вщент розкритикувала

президентська Комісія зі зміцнення демократії та утвердження верховенства права.

Насамперед щодо не передбаченої в президентському проекті КПК окремої стадії порушення кримінальної справи. «Фронт змін» пропонує змінити цю процедуру: будь-яка заява, що може бути приводом для порушення кримінальної справи, повинна підлягати попередній перевірці протягом 10 днів. І тільки після її проведення виноситиметься постанова про початок досудового розслідування або постанова про відсутність підстав для початку досудового розслідування. Обидві можна буде оскаржити.

По-друге, опозиція наполягає на правильному трактуванні принципу змагальності. Тобто стороні захисту, яку провладний проект КПК позбавив можливості самостійно збирати докази, необхідно надати це право.

Окрім того, слід змінити положення президентського КПК, що адвокат може просто бути присутнім під час слідчих дій. «Фронт змін» вимагає встановити, що адвокат усе ж таки бере участь у всіх слідчих діях, тобто – має змогу їх оскаржувати.

У проекті КПК має бути визначено, що участь захисника є обов'язковою як щодо особливо тяжких, так і тяжких злочинів. А не лімітувати участь захисника лише щодо особливо тяжких злочинів, як запропонував Президент. Також А. Яценюк пропонує, щоб захисник мав право на конфіденційне побачення з підозрюваним до його першого допиту. До того ж щоб захиснику зустрітися з підозрюваним або обвинуваченим, не потрібно попередньо отримувати згоду слідчого чи прокурора. Окрім цього, пропонується визначити чіткий перелік прав захисника на всіх стадіях кримінального провадження, адже в проекті КПК ці положення є вкрай розмитими та не повними.

Щодо обов'язкового виконання слідчим наказів прокурора – ця норма взагалі не має права на існування. Натомість необхідно, аби прокуратура здійснювала виключно нагляд за дотриманням законності органами досудового слідства (зможе скасовувати постанови слідчого та вимагати проведення слідчих дій виключно у випадках порушення законних прав та інтересів особи й громадянина та виключно з метою захисту таких прав).

Ідемо далі. Президентський проект КПК надзвичайно збільшує коло підстав для застосування запобіжного заходу у вигляді взяття під варту. Тут варто нагадати, що станом на сьогодні всі українські СІЗО переповнені вщент – нині в них перебуває 36 тис.

заарештованих осіб, тобто 1/4 від загальної кількості ув'язнених. Із них понад 1,3 тис. осіб перебувають під вартою вже понад 1,5 року. Тому в пропозиціях до КПК «Фронт змін» пропонує об'єктивно зменшити перелік підстав для взяття під варту та використовувати цей запобіжний захід як виключний. Граничний же строк затримання зменшити до 6 годин. Оскільки 72-годинне затримання – це негласне узаконення «вибивання» зізнань із підозрюваних. Як свідчить практика, у міліції за три доби затримання з невинної людини можна зробити злочинця за її власним зізнанням та, як наслідок, інваліда на все життя.

І наостанок норма про створення суду присяжних. Суд присяжних має існувати, проте у складі 12 осіб. Лише в цьому разі він працюватиме чесно та виноситиме правдиві вироки. До того ж варто розширити сферу правопорушень, які він розглядатиме: окрім злочинів, за вчинення яких можливе покарання у вигляді довічного позбавлення волі, він має судити й тих обвинувачених, яким інкримінують від 10 років позбавлення волі.

Усі зазначені пропозиції до проекту Кримінально-процесуального кодексу – лише невелика частина змін, які запропонував внести до КПК лідер партії «Фронт змін» А. Яценюк. Проте для успішного проведення справжньої реформи кримінальної юстиції в Україні визначальним мав би стати перехід політичної дискусії у фахову (*Проект КПК – черговий провал владних «бракоробів» // Корреспондент.net (http://blogs.korrespondent.net/business_blogs/blog/pavlopetrenko/a59707). – 2012. – 7.03).*

***

Блог на сайті ФОКУС.ua

Про автора: В. Кіпіані, головний редактор сайту «Історична правда»

Идея ввести налог на бездетность – очередная попытка парламентариев брать с украинцев деньги за то, чего у них нет.

Один мудрец как-то заметил, что равномернее всего на планете Бог распределил ум. Мол, это единственная вещь, на недостаток которой никто не жалуется.

Недавняя инициатива двух народных депутатов – «регионала» Я. Сухого и представительницы одного из осколков «Нашої України – Народної самооборони» Е. Лукьяновой – успешно опровергает старую максиму.

В советское время уже существовал налог на бездетность, иронично прозванный в народе «налогом на яйца».

Парламентарии нашли способ усилить социальную поддержку многодетных семей и заодно пополнить скудную государственную казну. Неиссякаемым источником денег оказались украинцы, которые к тридцати годам по какой-либо причине не обзавелись детьми. Их решили обложить дополнительным налогом. Целью подобной инициативы, как указано в объяснительной записке к законопроекту, является «увеличение уровня рождаемости и преодоление демографического кризиса». Действительно, за последние два года украинцев стало на 350 тыс. меньше.

Представьте себе: это больше, чем всё население Херсона или Чернигова. Был город – и нет его.

На данный момент для Налогового кодекса все граждане равны – платим 15 % подоходного, и точка. Нардепы предлагают пересмотреть эту норму для бездетных, за исключением инвалидов I–III групп, независимо от сумм полученных доходов. Те, кто не захотел или не смог завести детей, обязаны будут в случае принятия проекта отдавать на 2 % больше. «Мы придумали, где можно найти эти деньги, и посчитали, сколько у нас тунеядцев, которые ни жениться не хотят, ни детей рожать, ничего» – эта, как видим, глубокая аналитика депутата от ПР и стала отправной точкой для чуда законотворчества.

Оппозиция, пресса и блогосфера подняли крик о странной идее предприимчивых законодателей. Коллеги Я. Сухого по правящей партии вынуждены были пожурить его: дескать, идея не ко времени – и поспешили успокоить граждан: никакие налоги до осени, стало быть до выборов, увеличиваться не будут.

Вовремя остановиться – полезное качество и в планировании семьи, и в политической работе. И можно было бы поставить точку, но, как оказалось, сам законопроект большинство критиков не читало. В документе предложение повысить налог для одних идёт в пакете с одновременным существенным понижением подоходного для других. Например, для тех, кто родил и воспитывает трёх-четырёх детей, предлагается уменьшить подоходный до 10 %. А если у родителя пять и более детей – ещё вдвое, до 5 %.

Да, депутаты явно сгруппировались, связав «преодоление демографического кризиса» с повышением фискальной нагрузки. С другой стороны, многие посчитали ненужным увидеть в проекте рациональное зерно, которое, на мой взгляд, состоит в том, что государство имеет возможность реально

помочь семьям с детьми. И не надо вводить новые формы «социальной поддержки», просто не забирайте в бездонный и обезличенный бюджет нами же, многодетными родителями, заработанные деньги.

Кто забыл – в советское время уже существовал налог на бездетность, иронично прозванный в народе «налогом на яйца». Появился он осенью 1944 г., когда Сталину стал очевиден масштаб человеческих потерь на фронте и на оккупированной нацистами территории Советского Союза.

Как это было? Бездетные мужчины в возрасте от 20 до 50 лет и бездетные замужние женщины от 20 до 45 лет обязаны были отдавать державе 6 % своей зарплаты. И, как оказывается, Сталин с Хрущёвым и Брежневым были гуманнее Сухого и Лукьяновой. С тех, кто зарабатывал немного, менее 70 рублей, налог не брали вовсе. Поэтому Ярослав Васильевич, добрее быть надо!

Никаких подсчётов в законопроекте не приведено. Нет у парламентариев цифр, сколько людей будут вынуждены платить 17-процентный «яичный» налог, а сколько, наоборот, смогут больше тратить на еду, одежду, обучение и развитие своих детей. Таким образом, утверждение о том, что принятый закон «не уменьшит доходную часть бюджета Украины, что в свою очередь не отразится на финансировании других государственных программ», тоже является не до конца обоснованным.

Ещё немаловажный момент – не все, кто не может по медицинским показаниям иметь детей, являются инвалидами. С таких брать налог – форменное свинство. Для сотен тысяч украинцев это больно, каждый день и всю жизнь. Да и в целом нелепо брать с человека деньги за то, чего у него нет. Если сегодня наши народные избранники догадались ввести налог на бездетность, то завтра им ничто не помешает ввести налог на отсутствие автомобиля или земельного участка.

Любую благоглупость можно оформить словами, мол, вырученные средства пойдут на социальную поддержку автомобилистов или тружеников села. Не говоря уже о том, что именно на бюджетные деньги государство арендует пресловутые вертолётные стоянки для В. Януковича и оплачивает медицинское обслуживание нардепов. Как говорила чья-то ироничная бабушка, на это у них деньги есть (*Яйце-головые и яйцеклетки. Налог на бездетность – попытка брать деньги за то, чего нет // ФОКУС.ua (<http://focus.ua/opinion/222325/>). – 2012. – 9.03.*)

***

Блог на сайті Корреспондент.Нет

Про автора: С. Мазур, засновник і директор виноторгової компанії «Вітіс Груп»

Сегодня – о нелепем, с разумной точки зрения, и неприкрыто лоббистском – о статьях Налогового кодекса, регулирующих то, что нам с вами пить.

В новой его редакции есть несколько статей, которые не просто усложняют работу компаний-импортеров, а практически делают ее невозможной. Я говорю о ст. 226 и 227 и о «Положении о марках акцизного налога...» КМ Украины.

Речь идет о ст. 227.1 Налогового Кодекса, которая обязывает всех украинских импортеров заключать исключительно прямые договора с производителями продукции. Это значит, что для того чтобы завезти в Украину вина, например знаменитых Château Margaux (Шато Марго) или Château Lafite-Rothschild (Шато Лафит-Ротшильд), отечественный винотрейдер должен подписывать контракты с ними напрямую. Все бы ничего, да вот незадача – всем классифицированным французским шато Бордо с XIX века на законодательном уровне запрещено напрямую продавать клиентам свои вина. Работать они имеют право лишь через посредников-негоциантов, короткий список которых был утвержден в середине XIX века и практически не претерпел изменений по сегодняшний день. Таким образом, введение данного требования приводит к тому, что в Украину вообще ни под каким видом не могут быть импортированы вина великих французских производителей (хотя, конечно, на самом деле есть несколько негоциантов, которые являются и владельцами некоторых Шато).

Это что касается вин Бордо. Но есть еще целые категории поставщиков, которые также попали «под раздачу».

Возможно наши законодатели не в курсе, но в мире самым активным образом идет процесс глобализации, в экономике практически перестали существовать границы (кроме границ Северной Кореи и Кубы). Итальянские компании покупают винодельни в Южной Америке; итальянцы инвестируют деньги в Венгрию; производитель модных брендов из Франции владеет шампанскими и коньячными Домами, винокурнями, вискикурнями Шотландии, винодельнями на всех континентах; пивной гигант из Австралии скупил более 100 производителей вина и алкоголя по всему миру и т. д. Продажу всех этих

вин осуществляют Торговые дома, которые, естественно, никакими производителями не являются. В лучшем случае они владеют правами на пользование торговыми марками. И зарегистрированы они вовсе не там, где удобно украинским налоговикам, а там где им удобнее платить налоги, (не помню, чтобы американцы имели какие-то претензии к Google, Microsoft и Apple, которые зарегистрированы в ирландских оффшорах).

Понятно, что официально, ни одна из этих транснациональных компаний (за редким исключением) не является производителем. Что теперь будут пить депутаты? Да и многим из нас хочется, почему-то, пить вина, состоящие из винограда, а не из зернового спирта украинского производства (т. е. по сути – ароматизированная, разбавленная водка).

А о такой специфичной части закупок, как покупка продукции на аукционах или, скажем, у компаний-агентов или частных коллекционеров лучше вообще не вспоминать...

Вернемся к винам. Даже если некое винодельческое хозяйство представляет свои интересы самостоятельно, то из-за множества дополнительных организационных сложностей (заключение контракта, наличие в штате юриста – никому кроме нас не нужны договора на отгрузку товара покупаемого по предоплате, оклейка товара акцизными марками в процессе производства и украинскими стикерами т. п.), такой производитель может просто отказаться сотрудничать. К слову, НИ ОДНА страна в Европе, кроме Украины, не требует U-образного наклеивания акцизных марок на свою продукцию. Да и вообще, мало кто требует наклейку марок. При современных технологиях нет никакого смысла применять такие устаревшие способы контроля оплаты налогов. Вдвойне это непонятно в стране, которая (в отличие, например, от стран Восточной Европы) не имеет открытых границ с соседями, и контролировать оплату такого налога можно при растаможивании товара, вовсе без каких бы то ни было марок в принципе.

Здесь можно было бы пуститься еще и в долгий разговор о природе самого акцизного налога, который вообще-то является налогом на потребление. А компании-импортеры и украинские производители являются агентами по его сбору. Конечным плательщиком выступает потребитель. И какое вообще отношение к налогу на потребление имеют такие термины, использующиеся в данных статьях НК, как «производство»?! Но это вопросы, скорее всего, к преподавателям, которые учили авторов Кодекса. Оставим это, хотя, на самом деле, в

этом и есть основная проблема – слабая теоретическая подготовка подобных документов.

А что было раньше? Ведь проблема возникла не сегодня. Что же конкретно изменилось в законодательстве? В законах, которые стали «предтечей» закона об акцизных марках, было указано, что контракты могут заключаться с поставщиками. Такая практика существует во всем мире, и ее применение в Украине было корректно, никто нигде и никогда не требовал, чтобы контракт был заключен напрямую с производителем.

Почему такое условие было утверждено сейчас? На то есть несколько причин:

Первая – лоббирование некоторыми украинскими производителями своей продукции. Я говорю о тех из них, которые по какой-то причине считают, что их продукция может конкурировать с французскими коньяками, чилийскими винами или грузинскими бренди... Скажу честно, по цене – да, многие из них производят вино по ценам совсем уж европейским...

Вторая – стремление преградить путь в Украину фальсификату, который (по мнению некоторых чиновников из силовых структур) может проникать в страну, если алкоголь продается не напрямую от производителя. Странная логика. Повесить контроль за фальсификатом на службы, занятые сбором налогов. Здесь, безусловно, есть некоторая несуразность, ведь происхождение товаров контролируют службы сертификации и стандартизации, и эти вопросы регулируются законами о защите прав потребителей. При этом проводятся довольно дорогостоящие анализы. Кроме уплаты акцизного налога, пошлины и НДС, все импортеры обязаны получать сертификаты происхождения от поставщиков вместе с расширенными анализами продукции, в которых прописываются кроме всего еще условия и место производства.

Зачем дублировать в налоговом кодексе механизмы, которые уже прописаны в других законах? Какое отношение имеет Налоговый кодекс к контролю происхождения товара? Есть ли в налоговой структуре специалисты, которые могут определить происхождение вина, либо сигарет? Ответов на эти вопросы у меня, к сожалению, нет.

Знают ли о сложившейся ситуации авторы Налогового кодекса? В течение всего прошлого года организовывались бесконечные консультации, рабочие группы, в том числе, с Комитетом ВР. Создавались рабочие столы, в которых принимали участие дистрибьюторы и

импортеры совместно с налоговыми, таможенными органами. Несмотря на это, Налоговый кодекс изменен так и не был...

Поэтому, если Вам нравятся хорошие вина, виски или коньяк, Вам необходимо будет... купить их про запас. Да, да, как в старые «добрые» времена при СССР. Потому что, если ситуация не изменится, то вина из Шато на украинских винных полках станут такой же редкостью, как было при Советском Союзе в 1982 г., когда ни одна бутылка Шато в принципе появиться на полке не могла. Просто по определению не могла. Хотя нет, все же была торговля «по знакомству» и из-под полы (*Прощай, Бордо! Part 1 // Корреспондент.net* (http://blogs.korrespondent.net/business_blogs/blog/sgmazur/a60004). – 2012. – 12.03).

***

Блог на сайті UBR

Про автора: В. Остапчук, патентний повірений України, адвокат, керуючий партнер Патентно-юридичної агенції «Синергія»

Із набранням чинності Податковим кодексом України режим оподаткування роялті зазнав певних змін

Зокрема дещо змінилось, власне, визначення роялті. Водночас платежі роялті в грошовій формі не є об'єктом оподаткування податком на додану вартість (далі – ПДВ) та не є базою для нарахування єдиного соціального внеску (далі – ЄСВ). Ураховуючи те, що для багатьох підприємств України виплати роялті сягають значних сум, ціна помилки в питаннях віднесення чи не віднесення відповідних сум до роялті стає досить високою. Адже в разі, якщо податкові органи визнають, що платіж роялті між юридичними особами насправді не є роялті, то отримувачу такого платежу (якщо він є платником ПДВ) нараховують ПДВ та штрафні санкції. Навпаки, якщо буде визнано, що платіж, з якого було сплачено ПДВ, все-таки є роялті, то податковий орган вважатиме, що платник роялті необгрунтовано відніс до податкового кредиту ПДВ з такого платежу, що також спричиняє нарахування ПДВ та штрафні санкції. У разі визнання виплати за ліцензійним договором на користь фізичної особи не роялті – на такий платіж буде нараховано ЄСВ.

Спробуємо розібратись, які платежі належать до роялті у світлі новел Податкового кодексу України (далі – ПКУ).

Раніше поняття роялті визначалось п. 1.30 ст. 1 Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств» як «платежі будь-якого виду, одержані як винагорода за користування або за надання права на користування будь-яким авторським правом на літературні твори, твори мистецтва або науки, включаючи комп'ютерні програми, інші записи на носіях інформації, відео- або аудіокасети, кінематографічні фільми або плівки для радіо чи телевізійного мовлення; за придбання будь-якого патенту, зареєстрованого знака на товари і послуги чи торгової марки, дизайну, секретного креслення, моделі, формули, процесу, права на інформацію щодо промислового, комерційного або наукового досвіду (ноу-хау)».

Тепер згідно з п. 14.1.225. ПКУ «роялті – будь-який платіж, отриманий як винагорода за користування або за надання права на користування будь-яким авторським та суміжним правом на літературні твори, твори мистецтва або науки, включаючи комп'ютерні програми, інші записи на носіях інформації, відео- або аудіокасети, кінематографічні фільми або плівки для радіо- чи телевізійного мовлення, передачі (програми) організацій мовлення, будь-яким патентом, зареєстрованим знаком на товари і послуги чи торгівельною маркою, дизайном, секретним кресленням, моделлю, формулою, процесом, правом на інформацію щодо промислового, комерційного або наукового досвіду (ноу-хау)».

Частина друга визначення роялті майже не змінилась і згідно з ПКУ звучить так: «Не вважаються роялті платежі за отримання об'єктів власності, визначених в абзаці першому цього пункту, у володіння або розпорядження чи власність особи або, якщо умови користування такими об'єктами власності надають право користувачу продати або здійснити відчуження в інший спосіб такого об'єкта власності або оприлюднити (розголосити) секретні креслення, моделі, формули, процеси, права на інформацію щодо промислового, комерційного або наукового досвіду (ноу-хау), за винятком випадків, коли таке оприлюднення (розголошення) є обов'язковим згідно із законодавством України».

Проаналізуємо зміни, які відбулись у визначенні роялті.

Роялті за користування торгівельною маркою, промисловим зразком, корисною моделлю, винаходом, ноу-хау

Якщо буквально читати визначення роялті в Законі «Про оподаткування прибутку підприємств», то виходить, що під поняття роялті до набрання чинності відповідними нормами ПКУ підпадали лише

платежі за ліцензійними договорами, згідно з якими надавались авторські права. Термін «придбання» стосовно інших зазначених у визначенні об'єктів наштовхнув на думку, що розуміються договори повного передання прав інтелектуальної власності, а не ліцензійні договори. У свою чергою, частина друга визначення роялті виключала платежі за договорами передачі прав із поняття роялті.

Проте ліцензійні договори на торговельну марку, промисловий зразок, корисну модель, винахід та ноу-хау (далі – об'єкти промислової власності) досить розповсюджені в українській діловій практиці, тому питання про можливість віднесення платежів за такими договорами до роялті завжди було дуже актуальним. Тим більше, що в міжнародних договорах про уникнення подвійного оподаткування, які Україна уклала з іншими країнами, такі платежі визнавались роялті.

Тут слід одразу зазначити, що незважаючи на дивне формулювання «придбання» у визначенні роялті, переважна більшість підприємств відносила платежі за ліцензійними договорами на об'єкти промислової власності до платежів роялті. Підставу для цього давали численні листи податкових органів та практика Вищого адміністративного суду України (далі – ВАСУ): наприклад, лист Державної податкової адміністрації України (далі ДПА) від 20.07.2004 р. № 5948/6/15-2215, лист ДПА від 7.10.2009 р. № 21914/7/16-1517-26, Ухвала ВАСУ від 15.07.2010 р. по справі № К-10123/07, Ухвала ВАСУ від 24.06.2010 р. по справі № К-1890/10. Але була й інша практика: так, наприклад, в ухвалі Дніпропетровського апеляційного адміністративного суду України від 23.02.2009 р. по справі № 11/193/08-АП платежі за ліцензійними договорами на торговельну марку не були визнані роялті саме на тій підставі, що оплата відбувалась за «надання дозволу користування», а не за «придбання» торговельної марки.

Тому, на нашу думку, безумовно, позитивним є чітке врегулювання цього питання в пункті 14.1.225. ПКУ. Тепер платежі за ліцензійними договорами стосовно всіх об'єктів, зазначених у цьому пункті, визнаються роялті (за умови, якщо вони не підпадають під дію частини другої визначення).

Роялті за надання суміжних прав

Платежі за користування суміжними правами не відносились пунктом 1.30 ст. 1 Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств» до платежів роялті. Хоча наявність у визначенні роялті таких об'єктів, як «записи на носіях інформації, відео- або аудіокасети, плівки для радіо- чи телевізійного мовлення» свідчить про те,

---

що законодавець, можливо, і хотів віднести платежі за користування суміжними правами до роялті... Але чітко це так і не визначив.

Судові органи здебільшого сприймали у даному разі визначення роялті буквально. Наприклад, в ухвалі від 7.04.2010 р. за справою № К-9692/07 ВАСУ чітко визнав, що «...платежі за використання (ретрансляцію) програм організації мовлення не можуть вважатись “роялті”, оскільки є платежами за використання об’єкта суміжних прав...», а «...Законом України “Про оподаткування прибутку підприємств” роялті визначено як винагорода за користування авторським правом, а не будь-яким правом інтелектуальної власності взагалі...»

Із набранням чинності ПКУ це питання вирішено, і тепер платежі за користування суміжними правами також є роялті.

Платіж за ліцензійним договором з правом видачі субліцензії – також роялті

Тепер звернемось до другої частини визначення роялті. Вона майже не змінилась, отже, залишилися і пов’язані з цією частиною питання.

У практичній діяльності нерідко укладаються ліцензійні договори з правом видачі субліцензій. Часто доводиться стикатися думкою про те, що платежі за такими ліцензійними договорами не є роялті, оскільки «умови користування такими об’єктами власності надають право користувачу продати або здійснити відчуження в інший спосіб такого об’єкта власності» (посилання на абзац другий визначення роялті). Але ж за ліцензійними договорами ліцензіату не надається право відчужити, наприклад, торговельну марку або винахід; надається лише право користуватись та надати третій особі право на користування. Чому ж тоді платежі за таким договором не повинні визнаватись роялті?

Думка податкових органів із цього приводу неодноразово була висловлена ДПА в численних листах: від 20.07.2004 р. № 5948/6/15-2215, від 10.09.2004 р. № 7919/6/15-2215, від 14.05.2005 р. № 9344/7/15-2217-26, від 07.10.2009 р. № 21914/7/16-1517-26. У цих листах ДПА роз’яснює, що платіж за ліцензійним договором, згідно з яким надається право видачі субліцензій, є роялті, за умови, якщо цим ліцензійним договором не передбачено право ліцензіата продати чи іншим способом відчужити цей об’єкт інтелектуальної власності.

Водночас, це питання досить часто стає предметом досліджень у судових справах між платниками податків та податковими органами. Суди ретельно аналізуються всі умови ліцензійного договору на предмет

відповідності платежу ознакам, викладеним у законодавчому визначенні роялті. Тому, на нашу думку, доцільно в ліцензійні договори, за якими сплачуються роялті (особливо якщо надається право видачі субліцензій) включати пункт про те, що в межах даного договору ліцензіат не отримує об'єкти інтелектуальної власності в розпорядження чи власність, і даний договір не надає право ліцензіату продати або здійснити відчуження в інший спосіб такого об'єкта інтелектуальної власності.

Право на оприлюднення (розголошення) секретної інформації

До ліцензійних договорів також можуть включатися пункти про можливість оприлюднення (розголошення) секретної інформації. Слід пам'ятати, що згідно з частиною другою визначення роялті наявність такого пункту виключає можливість віднесення платежів за відповідним договором до роялті. Потрібно відзначити, що податкові органи висловили свою позицію з цього приводу в листі ДПА від 14.05.2005 р. № 9344/7/15-2217-26: «Обмеження в частині оприлюднення або розголошення, встановлені ч. 2 п. 1.30 ст. 1 Закону про прибуток, стосується секретних креслень, моделей, формул, процесів, прав на інформацію щодо промислового, комерційного або наукового досвіду (ноу-хау), за винятком випадків, коли таке оприлюднення (розголошення) є обов'язковим згідно з законодавством України, і не стосується об'єктів права інтелектуальної власності, зокрема, у вигляді комп'ютерних програм».

Цікаво, що ВАСУ нещодавно розглядав справу, стосовно цього питання. Після ретельного аналізу договору про передання невиключних майнових прав інтелектуальної власності на технологічні інструкції з виробництва вина та ноу-хау щодо використання технологічних інструкцій з виробництва вин ігристих ВАСУ дійшов висновку, що умови договору «...передбачають для позивача обнародування ноу-хау, а тому платежі за цим договором не підпадають під поняття “роялті” (ухвала ВАСУ від 01.02.2011р. за справою № К-23998/07).

Використання об'єкта інтелектуальної власності в господарській діяльності платника податку

Роялті визначається ПКУ як платіж за використання або за надання права на використання об'єкта інтелектуальної власності. Підпунктом 140.1.2 ст. 140 ПКУ до витрат підприємства відносяться в тому числі «витрати з нарахування роялті... для їх використання в господарській діяльності платника податку» (схожа вимога існувала і в Законі «Про оподаткування прибутку підприємств»).

ДПА ще листом від 27.01.2006 р. № 693/6/15-0316 роз'яснила, що роялті належить до витрат підприємства за умови зв'язку цих витрат з господарською діяльністю платника податку. Це питання відобразилось і в судовій практиці. ВАСУ в ухвалі від 27 січня 2009 р. за справою № К-6880/07 та в ухвалі від 24 червня 2010 р. за справою № К-1890/10 особливу увагу приділив питанню використання об'єкта інтелектуальної власності в господарській діяльності підприємства і визнав таке використання обов'язковою умовою віднесення платежів за ліцензійним договором до категорії роялті і до витрат підприємства. В одній із зазначених судових справ компанія-позивач доводила використання торговельної марки звітами про використання торговельної марки, доказами використання торговельної марки на дисконтних картках, у назвах крамниць, у назвах торговельних полиць, у рекламних оголошеннях та актами виконаних робіт.

Враховуючи зазначену вимогу ПКУ, не зайвим буде ретельно зберігати докази використання об'єкта інтелектуальної власності за ліцензійним договором у господарській діяльності підприємства-ліцензіата.

Підбиваючи підсумок, хотілося би зазначити, що в разі укладення ліцензійного договору вкрай важливо завчасно визначитись із податковим режимом платежу за таким договором і ретельно співставити всі умови договору з визначенням роялті та нормами ПКУ стосовно оподаткування роялті (*Роялті чи не роялті: ось в чому питання?! // UBR (<http://blog.ubr.ua/pravo/roialt-chi-ne-roialt-os-v-chomu-pitannia-2092#more-2092>). – 2012. – 12.03*).

***

Блог на сайті UBR

Про автора: А. Авторгов, адвокат, кандидат юридичних наук, партнер спеціалізованої юридичної фірми «Агентство з питань боргів та банкрутства»

Між позичальниками та банками почнеться нове коло судових війн пов'язаних з новим порядком вчинення виконавчих написів нотаріуса, їх оскарженням, і на швидке задоволення своїх вимог останнім розраховувати не доводиться.

Міністерством юстиції України 22.02.2012 р. видано наказ № 296/5, яким затверджено новий Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України.

Це саме той Порядок, з якого дивним чином то зникала то з'являлася скандальна норма про те, що договори про відчуження або заставу нерухомого та рухомого майна посвідчуються нотаріусом за умови письмової згоди відповідного податкового органу.

Зазначений Порядок вносить також істотні зміни в процедуру та підстави вчинення нотаріусами виконавчого напису.

Так для стягнення грошових сум або витребування від боржника майна нотаріуси вчиняють виконавчі написи, які є виконавчим документом, підлягають примусовому виконанню органами Державної виконавчої служби України, та також є процедурою позасудового стягнення на предмет іпотеки.

Поки банки та споживачі їх послуг ламали списи навколо проекту Закону України «Про споживче кредитування», Міністерство юстиції України підзаконним актом фактично наділило нотаріусів ...повноваженнями суддів загального суду в наказному провадженні, які останні мали кілька років тому.

Право суду розглядати вимоги, які ґрунтуються на правочині, вчиненому в письмовій формі, було скасовано Законом № 2453-VI від 07.07.2010 р. Відтоді спори про стягнення заборгованості за кредитним договором судами можуть розглядатися лише в порядку позовного провадження.

При цьому порядок оскарження судового наказу був та є досить простим – достатньо боржнику в заяві про оскарження судового наказу зазначити про те, що існує спір про право і судовий наказ буде скасовано, а його виконання- припинено.

Виконавчий напис нотаріуса може бути оскаржений лише в позовному провадженні, і у разі, якщо судом не будуть вжиті заходи до забезпечення позову, то виконання виконавчого напису органами Державної виконавчої служби може мати для боржника негативні наслідки у вигляді реалізації його майна у виконавчому провадженні на умовах вимушеного відчуження.

Аналізуючи зазначений Порядок, можна зробити висновок про те, що з моменту набрання ним чинності, нотаріуси у разі вчиненні виконавчого напису, зокрема, матимуть право:

– окрім суми боргу також стягувати неустойку у вигляді штрафу та пені, якщо це передбачено договором;

– стягувати суму боргу з урахуванням індексу інфляції за весь час прострочення та трьох процентів річних від простроченої суми, якщо інший розмір не встановлений договором або законом;

– вчиняти окремі виконавчі написи стосовно солідарних боржників, оскільки оригінал документа, що встановлює заборгованість, не вимагається;

Досить дивним є те, що деякі норми, що вносяться зазначеним Порядком, у частині, що стосується виконавчих написів, на сьогодні суперечать чинному Закону України «Про нотаріат» та містять посилання на ЦПК України, який жодним чином ці питання не регулює.

Так п. 9.2. Порядку, передбачено, що поновлення пропущеного строку для пред'явлення виконавчого напису до виконання провадиться відповідно до вимог ст. 23 Закону України «Про виконавче провадження» і ст. 371 Цивільного процесуального кодексу України.

Проте ст. 371 ЦПК України регламентує порядок поновлення строку для пред'явлення до виконання саме виконавчого листа, який видано судом, а не будь-якого іншого виконавчого документа. У цьому аспекті є відвертою спробою «притягнути з вуха» норми Порядку до ЦПК України.

Чому, на моє особисте переконання, захист цивільних прав на підставі виконавчого напису нотаріуса в тому вигляді, у якому він існує, порушує права боржника?

На мою думку, про поняття безспірності заборгованості боржника перед кредитором можливо вести мову лише у двох випадках;

- 1) з існуванням суми боргу погоджуються обидві сторони.
- 2) заборгованість підтверджена рішенням суду, яке набрало законної сили.

В усіх інших випадках це спірна заборгованість, яка ґрунтується на правочині, вчиненому в письмовій формі.

Постановою КМУ від 29 червня 1999 р. № 1172 «Про затвердження переліку документів, за якими стягнення заборгованості провадиться в безспірному порядку на підставі виконавчих написів нотаріусів», встановлено, що для одержання виконавчого напису подаються: оригінал нотаріально посвідченої угоди та документи, що підтверджують безспірність заборгованості боржника та встановлюють прострочення виконання зобов'язання.

Які саме документи підтверджують безспірність заборгованості боржника та встановлюють прострочення виконання зобов'язання жодним Законом чи іншим НПА на сьогодні не визначено.

Так Вищий господарський суд України у своїх постановах у справах про визнання виконавчого напису нотаріуса таким, що не підлягає виконанню, неодноразово вказував на те, що належними

доказами, які можуть підтверджувати наявність чи відсутність заборгованості, а також встановлювати розмір зазначеної заборгованості, можуть бути виключно документи первинної бухгалтерської документації, оформлені відповідно до норм ст. 9 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» – платіжні доручення, меморіальні ордери, розписки, чеки тощо.

Надання кредитором нотаріусу перелічених документів Порядок не вимагає.

Порушенням прав боржника також, на мою думку, є те, що про вчинення виконавчого напису нотаріус не повідомляє боржника, боржник позбавлений права надати нотаріусу будь-які свої заперечення проти його вчинення, процес вчинення виконавчого напису не є змагальним.

Як показує практика, у разі вчинення виконавчих написів нотаріуси не дотримуються чинного законодавства та не враховують існуючу судову практику, зокрема, стосовно того, що:

- ст. 26 Закону України «Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обтяжень» не передбачала звернення стягнення на предмет забезпечувального обтяження на підставі виконавчого напису нотаріуса.

- відповідно до ст. 11 Закону України «Про іпотеку», майновий поручитель несе відповідальність перед іпотекодержателем за невиконання боржником основного зобов'язання виключно в межах вартості предмета іпотеки;

- стягнення штрафу і пені за одне й те ж правопорушення суперечить вимогам ч. 1 ст. 61 Конституції України;

- відповідно до ст. 554 ЦКУ, у разі укладення кількох договорів поруки на виконання того самого зобов'язання, поручителі не несуть солідарної відповідальності між собою, у такому випадку кредитор має право пред'явити вимогу до кожного з поручителів на підставі окремого договору.

Якщо ж за ухвалення незаконного судового рішення суддя може понести дисциплінарну, або ж у певних випадках, навіть кримінальну відповідальність, то нотаріус за вчинення виконавчого напису, який визнано судом таким, що не підлягає виконанню, жодної відповідальності не несе.

У справі за позовом про визнання виконавчого напису таким, що не підлягає виконанню, нотаріус залучається як третя особа, та всі його заперечення зводяться до того, що: «Інструкція про вчинення

нотаріальних дій від нотаріуса цього не вимагає, та його вчинення за таких обставин не забороняє».

Жодні суперечності не усуває і прийнятий Міністерством юстиції України Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України».

Таким чином, між позичальниками й банками почнеться нове коло судових війн, пов'язаних з новим порядком вчинення виконавчих написів нотаріуса, їх оскарженням, і на швидке задоволення своїх вимог останнім розраховувати не доводиться.

І насамкінець хочу навести особисту думку з цієї проблематики. Одразу скажу, що я не є економістом, або фінансистом, проте з особистої практики адвоката з боргових справ, у мене складається таке враження, що бізнес, в умовах кризи намагається якось іти один одному назустріч у питаннях заборгованості, і лише кредитні установи, лобіюючи дедалі нові способи звернення стягнення на заставне майно, дивним чином не можуть зрозуміти, що його вартість від того жодним чином не збільшиться.

То чи не розумніше банку при існуванні боргу позичальника в розмірі 10 тис. дол. та при реальній вартості предмета застави 1 тис. дол. отримувати від позичальника 200 дол. щомісяця протягом 10 років, аніж сьогодні реалізувати за 1000 дол. заставне майно, сплативши при цьому судовий та виконавчий збір, і всі витрати, пов'язані з його реалізацією??? ***(Виконавчий напис нотаріуса- порядок вчинення змінився, безспірність залишилась спірною // UBR (<http://blog.ubr.ua/pravo/vikonavchii-napis-notarusa-poriadok-vchinennia-zmnivsia-bezsprnst-zalishilas-sprnou-2100>). – 2012. – 13.03).***

Для нотаток

Редакційна група
Н. Автономова, Т. Дубас, О. Кривецький,
Л. Степченко, Ю. Шлапак

Комп'ютерна верстка
А. Бергелська

Підп. до друку 23.03.2012.
Формат 60x84/16. Друк. офс. Папір офс. Обл.-вид. арк. 4,63
Видається в друкованому та електронному вигляді

Надруковано у НВЦ Національної бібліотеки України
імені В. І. Вернадського
03039, м. Київ, просп. 40-річчя Жовтня, 3